

Музиколошки институт
Српске академије наука и уметности

Institute of Musicology
Serbian Academy of Sciences and Arts

ИМАГИНАРНИ МУЗЕЈ МОКРАЊЧЕВИХ ДЕЛА | IMAGINARY MUSEUM OF MOKRANJAC'S WORKS

СНИМЦИ СВЕТОВНЕ ХОРСКЕ МУЗИКЕ
ИМАГИНАРНИ МУЗЕЈ
МОКРАЊЧЕВИХ ДЕЛА

RECORDINGS OF SECULAR CHORAL MUSIC
IMAGINARY MUSEUM OF MOKRANJAC'S WORKS

ARCHIVES AWAKENED
ПРОБУЂЕНИ АРХИВ

ПРОБУЂЕНИ АРХИВ
**ИМАГИНАРНИ МУЗЕЈ
МОКРАЊЧЕВИХ ДЕЛА**

СНИМЦИ СВЕТОВНЕ ХОРСКЕ МИЗИКЕ

ARCHIVES AWAKENED

**IMAGINARY MUSEUM
OF МОКРАНЈАС'S WORKS**

RECORDINGS OF SECULAR CHORAL MUSIC

Београд 2014 • Belgrade 2014

Музиколошки институт
Српске академије наука и уметности

Institute of Musicology
Serbian Academy of Sciences and Arts

РАДИО БЕОГРАД

Ово издање је резултат рада у оквиру пројекта *Идентитетни српске музике од локалних до глобалних оквира: традиције, промене, изазови* (бр. 177004 /2011–2014/) Музиколошког института САНУ, који је подржан од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Припрему издања финансијски су помогли:

Министарство културе и информисања Републике Србије
Секретаријат за културу града Београда
СОКОЈ – Организација музичких аутора Србије.

This edition was prepared as a part of the project *Serbian Musical Identities within Local and Global Frameworks: Traditions, Changes, Challenges* (no. 177004 /2011–2014/) funded by the Ministry of Education and Science of Republic of Serbia.

The financial support:

Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia
Secretariat for Culture of the City of Belgrade
SOKOJ – Serbian Music Authors' Organization

ПРОБУЂЕНИ АРХИВ

Пре пет година (2009) Радио Београд и Музиколошки институт САНУ покренули су заједнички пројекат под називом *Пробуђе-ни архив*. Основна намера сручњака обе институције била је да јавности представе највредније звучне записе српске музике, који се чувају у Фонотеци Радио Београда, навећој звучној збирци у региону. Тако су сарадници Музиколошког института добили могућност да упознају богату музичку ризницу, сачувану упркос разним страдањима током деценија, и да том приликом скрену пажњу на драгоцене звучне записе. Зубу времена одолели су, срећом, многи изузетно вредни и ретки снимци. Међу њима посебно су значајни они на којима су сачувана дела српских композитора, а у извођењу изузетних музичара. Замишљено је да се на звучним издањима едиције *Пробуђени архив* представе тематске целине (настале стручним избором из расположивог материјала) које ће заинтересовати како шире кругове слушалачке публике тако и професионале музичаре.

До сада су у овој едицији објављена два албума, оба са по два компакт диска и програмском књижицом, чији је уредник била др Даница Петровић, тада директор Музиколошког института САНУ: године 2010. албум са делима Станојла Рајичића – опером *Симонид* и циклусом песама за бас и оркестар *На Лиџару* – и године 2012. албум дела Петра Коњовића – опере *Женидба Мило-*

шева и *Сељаци*. Приређивачи ових издања биле су др Катарина Томашевић и др Мелита Милин, обе сараднице Музиколошког института САНУ. Саиздавач ових албума био је Завод за уџбенике.

Сарађујући на заједничком пројекту дигитализације архивских снимака са Мокрањчевом музиком, Музиколошки институт САНУ и Радио Београд настављају започету традицију трећим, такође двоструким албумом, који носи назив *Имајинарни музеј Мокрањчевих дела*. Ово издање, чији је приређивач мр Биљана Милановић, такође сарадник Музиколошког института САНУ, пружа прилику да се чују одабрани звучни записи световних дела најпознатијег српског композитора, а у извођењу Хора Радио Телевизије Београд. Новим албумом едиције *Пробуђени архив* придружујемо се обележавању стогодишњице смрти Стевана Стојановића Мокрањца и прослави деведесет година постојања Радио Београда.

Београд, октобар 2014.

Мелиша Милин

ARCHIVES AWAKENED

Five years ago (2009), Radio Belgrade and the Institute of Musicology SASA initiated a joint project entitled *Archives Awakened*. The main intention of the experts of both institutions was to present the public with the most valuable recordings of Serbian music, which are kept in the Radio Belgrade Phono-archive, the largest audio collections in the region. Consequently, the associates of the Institute of Musicology were given the opportunity to familiarise themselves with an extensive music treasury, preserved despite various decades long periods of adversity, and to draw attention to the valuable recordings. Fortunately, numerous rare recordings of exceptional value have resisted the ravages of time. What are of a particular importance among them are those containing works of Serbian composers, performed by some outstanding musicians. The editions of the *Archives Awakened* series are envisaged to present thematic entities (selected by an expert panel, from the available material) which will arouse the interest of both professional musicians and a wider audience.

Thus far, two albums have been released in this series, each comprising two compact discs and a programme booklet edited by Dr Danica Petrović, the then Director of the Institute of Musicology SASA. In 2010, an album containing works of Stanojlo Rajičić – the opera *Simonida* and a cycle of songs for bass and orchestra *On Lipar*

was released followed, in 2012, by an album containing works of Petar Konjović – the operas *The Wedding of Miloš* and *The Peasants*. These editions were prepared by Dr Katarina Tomašević and Dr Melita Milin, both associates of the Institute of Musicology SASA. The Serbian State Publisher of Textbooks was a co-publisher of these albums.

In the joint project of digitalisation of the archival recordings containing Mokranjac's music, the Institute of Musicology SASA and Radio Belgrade continue their tradition of cooperation with a third double album, entitled *The Imaginary Museum of Mokranjac's Works*. This edition, prepared by Biljana Milanović MA, also an associate of the Institute of Musicology SASA, provides an opportunity to hear the selected recordings of secular works by the most famous Serbian composer, being performed by the Radio Television Belgrade Choir. With this new album in the *Archives Awakened* series, we join in the centennial commemoration of the death of Stevan Stojanović Mokranjac and the celebration of the ninetieth anniversary of Radio Belgrade.

Belgrade, October 2014

Melita Milin

ИМАГИНАРНИ МУЗЕЈ МОКРАЊЧЕВИХ ДЕЛА

Архивски снимци свейовне музике Стевана Стојановића Мокрањца у извођењу Хора Радио Телевизије Београд и дириџента Михаила Вукрајковића, Милана Бајшанској, Боривоја Симића, Златана Вауге и Млагена Јајушића

Представљање старије српске уметничке музике у савременом концертном свету најчешће се остварује извођењем стваралаштва Стевана Стојановића Мокрањца (1856–1914). Већ дуже од једног века, поједини Мокрањчеви опуси потврђују своју актуелност кроз различите културно–историјске епохе, чинећи најпостојанију карику канона националне музике. Богату извођачку традицију Мокрањчевих дела градили су професионални и аматерски музичари различитих генерација, уметничких стремљења и естетских назора, а њихови наступи наилазили су на пријем међу разноврсним слојевима музичке публике. Упркос томе, та традиција је недовољно позната не само широј слушачкој јавности већ и стручњацима специјализованим за истраживање или извођење ове врсте музике. Разлог томе је, пре свега, недоступност снимака који је репрезентују.

Звучни записи Мокрањчевог стваралаштва заузимају истакнуто место у корпусу архивског материјала похрањеног у Фонотеци Радио Београда. Преко четири стотине магнетофонских

трака са снимцима Мокрањчевих композиција, у извођењу аматерских и професионалних диригената и ансамбала, настајало је током друге половине XX и на почетку XXI века. Из тог разноврсног наслеђа издвојени су и дигитализовани снимци који са аспекта интерпретације чине узорне примере традиције извођаштва Мокрањчеве световне и духовне музике.

У оквиру овог издања представљени су опуси Мокрањчеве световне музике – петнаест руковети, *Приморски напјевци*, *Козар*, *Две њесме из XVI века*, *Мекам* и *Ојрејала месечина* – снимци које је најстарији и најзначајнији професионални хорски ансамбл у Србији, Хор Радио Телевизије Београд (данас Хор Радио Телевизије Србије), остварио са својим диригентима Михаилом Вукдраговићем, Миланом Бајшанским, Боривојем Симићем, Златаном Ваудом и Младеном Јагуштом.

Критеријуми за одабир архивских звучних записа били су вишеструки. Избор је био усмерен на што већи број композиција које би, представљене заједно, заступале све значајне особине Мокрањчевог световног хорског стваралаштва. Међу критеријумима налазило се и техничко стање самих магнетофонских трака, које је, срећом, још увек задовољавајуће. Истовремено, постојала је тежња да се из расположивог звучног фонда изаберу снимци старијег датума и отргну од сасвим извесног пропадања на старим носачима звука. Најзад, високи интерпретативни домети чинили су један од основних аспеката у одабиру материјала. Бу-

дући да су они карактерисали диригенте различитих генерација који су у другој половини XX века радили са Хором Радио Телевизије Београд, избор је могао да задовољи и критеријум усмерен на представљање поменуте извођачке традиције.

Број расположивих снимака остварених у интерпретацијама петорице истакнутих диригената знатно је одредио звучни садржај овог издања. На компакт дисковима налазе се једини сачувани примери Мокрањчевог опуса у диригентским тумачењима Вукдраговића (X руковет), Бајшанског (XV руковет, 1968) и Вауде (VII руковет, 1963). Са друге стране, највећи број звучних записа Мокрањчеве световне музике, посебно у периоду од 1958. до 1969. године, оставио је диригент Боровоје Симић. По броју снимака придружује му се Младен Јагушт, који је вишемесечним радом у студију Радио Београда током 1981. године остварио записе свих важнијих дела из целокупног Мокрањчевог опуса. Јагушт је, за разлику од остале четворице, једини имао прилику да своје резултате из овог значајног сегмента свог диригентског рада представи не само на LP плочама већ и на компакт дисковима. Тачније, материјал са четвороструког LP албума Продукције грамофонских плоча Радио Телевизије Србије (1982), који је настао на основу одабраних снимака из 1981. године, појавио се и на комплету од три компакт диска у издању исте продукцијске куће (1996). Стога се на новом представљању Мокрањчевог интегралног опуса налазе само четири Јагуштове интерпретације (II, IV, XI

и XIV руковет), а избор већине дела сачињен је на основу старије и мање доступне, Симићеве диригентске оставштине.¹

Поглед уназад у традицију извођења Мокрањчевих дела сеже до времена самог композитора, који је као дугогодишњи уметнички предводник Београдског певачког друштва изводио готово сва своја остварења. Мокрањац је са овим ансамблом постављао програмске и извођачке стандарде међу српским и јужнословенским хорским дружинама. То је био значајан подстицај за прихватање његових дела, присутних на бројним хорским репертоарима већ током деведесетих година XIX века, доприносећи везивању Београдског певачког друштва, његовог репертоара и аутора-диригента у јединствену представу о националној музици, која се у јавности континуирано градила и обнављала. Стога се један од врских познавалаца и тумача Мокрањчеве уметности, композитор и диригент Војислав Илић (1912–1999), с правом упитао: „није ли Мокрањац-диригент омогућио и отворио пут Мокрањцу-композитору?“² О томе да је Мокрањац у извођењу

¹ Према доступним подацима, Боривоје Симић остварио је око 15.000 минута снимљене музике, односно 542 снимка са вокалним, симфонијским и вокално-инструменталним делима српских и иностраних аутора (*Informator RTB*, новембар 1978, Документација Радио Београда; Минта Алексиначки, „Одлазак: Боривоје Симић. – Маестро и хоровађа“, *Полиџика*, 5. фебруар 2001). У тај број спада неколико десетина трајних записа свих значајнијих дела Стевана Мокрањца.

² Војислав Илић, „Стеван Мокрањац као диригент“, *Развиџак* 4–5, 1981: 84.

својих и других хорских композиција остваривао упечатљиве и самосвојне музичке интерпретације најбоље сведоче бројне иностране музичке критике, писане поводом његових гостовања са Београдским певачким друштвом у музичким центрима Европе и региона. У више наврата истицани су складност звука, интонативна и ритмичка прецизност, јасна дикција, богатство динамичког нијансирања са постизањем посебног *piano* и *pianissimo* звука, лакоћа извођења и задржавање меког интерпретативног исказа чак и у брзим, скерцозним моментима. Сва таква и друга позитивно интонирана мишљења у оцени Мокрањчевог аматерског хора, који је код појединих критичара остављао утисак високопрофесионалног састава, приписивани су умећу диригента и његовој способности да ансамбл држи под пуном и сталном контролом.³ Мокрањчевих интерпретација сећали су се поједини протагонисти тадашњег музичког живота, попут, на пример, пијанисте Светислава Станчића. Као осамнаестогодишњи младић он је присуствовао концерту Београдског певачког друштва у Хрватском народном казалишту у Загребу новембра 1911. године. Дуго

³ Детаљни приказ гостовања у центрима тадашњих европских царстава – Турске, Русије, Аустругарске и Немачке, као и у градовима региона, са опсежним цитирањем музичких критика, видети у текстовима А. Трикуписа, Е. Култај, Е. Б. Валчинове-Чендове, В. Бики, А. Евдокимове, Ј. Хубер, С. Маринковић, Л. Паћуке и Н. Безић у: Б. Милановић (ур.) *Стеван Стојановић Мокрањац (1856–1914). Иностране концертне турнеје са Београдским певачким друштвом*, Музиколошки институт САНУ и Музиколошко друштво Србије, Београд 2014.

је, потом, памтио особену „културу звука“ – „фино, културно певање“, без форсирања темпа, карактеристичног за многа каснија извођења Мокрањчевих дела.⁴

Вукдраговић и Бајшански најстарији су међу диригентима чији су звучни записи са извођењем Мокрањчеве музике сачувани у Фонотеци Радио Београда. Као ученици Милоја Милојевића, а затим и сарадници Косте Манојловића, они су имали прилику да током својих раних професионалних активности буду у контакту са диригентским искуствима директних Мокрањчевих наследника. За Вукдраговића је то био наставак откривања хорске уметности, која га је привлачила и пре доласка у Београд по завршетку Првог светског рата. То је и сам често истицао у интервјуима и гостовањима у радијским емисијама. Мокрањчева музика, коју је још као гимназијалац слушао, преписивао, а потом и дириговао, изводећи је са својим новооснованим хоровима у селу Бобота и у Сремским Карловцима, заузимала је посебно место у његовом професионалном развоју.⁵ И после студија у Прагу и остваривања

⁴ Станчићеве речи преноси Михаило Вукдраговић, повезујући их са познатим мотом којим се Мокрањац често обраћао својим певачима: „Децо, певање није драње“ („Разговор са Михаилом Вукдраговићем“, емисија *Време музике*, аутор Даринка Симић: програм Радио Београда, 21. фебруар 1971, Програмски архив Радио Београда, G001294/03).

⁵ „Разговор са Михаилом Вукдраговићем“, емисија *У свећу музике*, аутор Живка Хиршл, разговор водила Мирјана Веселиновић: програм Радио Бео-

вишеструких музичких активности композитора, хорског, симфонијског и вокално-инструменталног диригента, организатора и пропагатора уметничке музике, заслужног, између осталог и за оснивање фестивала *Мокрањчеви гани* у Неготину и *Југословнске хорске свечаносћи* у Нишу, Вукдраговић је као зрели диригент и стваралац наглашавао своју везаност за те почетне музичке импулсе: „Био сам привучен Мокрањчевим обликовањем народног мелоса у оригинална уметничка дела и његовом снагом да вредности изворног фолклора преточи у свој креативни језик. Тим идејама сам и ја сам остао веран кроз пет деценија композиционог рада”.⁶ За разлику од Вукдраговића, Бајшански се од почетка посветио хорском дириговању као свом доминантном позиву, али је са својим генерацијским колегом делио спремност да се посвети многобројним активностима ширења хорске песме на пољу професионалног и, посебно, аматерског хорског извођаштва. Њихов рад у тој сфери често се преплитао, почев од концертних активности у оквиру Музичког друштва *Сџанковић*, преко залагања за аматерско хорско певаштво и разгранатих активности у Јужнословенском певачком савезу, до сарадње после

града, 9. децембар 1975, Програмски архив Радио Београда, G001442/07.

⁶ Владислав Димитријевић, „Музика је велика ризница људског духа. – Разговор са композитором Михаилом Вукдраговићем”, *Књижевне новине*, 16. јануар 1971, Документација Радио Београда.

Другог светског рата, од 1944. године, када је Вукдраговић позвао Бајшанског да води реорганизовани Хор Радио Београда.⁷

Диригентски ауторитет Михаила Вукдраговића снажно је утицао на професионално формирање Боривоја Симића, који је и као афирмисани уметник веровао у стручне и естетске критеријуме свог некадашњег професора и од њега радо примао сугестије и савете. Радећи са Хором Радио Београда још од 1948. године, Симић је успео да изгради врхунско извођачко тело и да одржи његове високе техничке и уметничке критеријуме. У време Симићевог ангажмана, критичари су овај хор „уврстили међу најбоље светске ансамбле, истичући прецизност извођења, кристалну интонацију, виртуозитет, сливеност гласовних регистара и лакоћу интерпретације“⁸. Слично Вукдраговићу, овај диригент настојао је да истовремено негује савремено хорско стваралаштво и дела класика, међу којима је Мокрањац имао посебно место. Био је први диригент који је остварио трајне звучне записе свих важнијих Мокрањчевих опуса и дуго је био узор у интерпре-

⁷ За детаље о раду Бајшанског видети текст П. А. „Нека хорови постану свечаност“, *Борба*, 10. март 1973, Документација Радио Београда. Информације о свестраним активностима Бајшанског и, посебно, Вукдраговића, са хором Музичког друштва *Сџанковић* и у оквиру Управе Јужнословенског певачког савеза налазе се у бројевима часописима *Музички гласник* и *Весник Јужнословенског певачког савеза* из тридесетих година XX века.

⁸ Минта Алексиначки, „In memoriam. – Боривоје Симић (1920–2001)“, *Pro musica*, јануар – март 2001: 40.

тацији његових остварења. Са друге стране, данас се слабо памте изузетна тумачења Мокрањчевих дела још једног диригента тога времена, Златана Вауде, Симићевог генерацијског колеге и честог сарадника у оквиру заједничких концерата ансамбала Радио Телевизије Београд. Можда је разлог томе чињеница да је овај изврстан познавалац хорског певања, интонације и акустике своје диригентске активности највише усмеравао на рад са Дечјим хором, са којим је постигао међународно признате резултате. Његова залагања на том пољу упоредива су са настојањима Вукдраговића и Бајшанског, као и самог Мокрањца, потврђујући да је тежња за музичким просвећивањем и популаризацијом музичке културе сложена и променљива, али увек и неопходна димензија сваког историјског времена. Вауда је континуирано био мотивисан тим поривима: „Имао сам потребу“, говорио је, „да све што сам стекао одмах и раширим, да предам и млађим својим колегама, нашој деци, како би се тај духовни траг, духовно богатство што више ширило и тиме допринело општем феномену који зовемо култура“.⁹

Свестрани диригент Младен Јагушт, који се надовезао на Симићеву традицију и остварио нову епоху у постизању интер-

⁹ „Разговор са композитором и диригентом Златаном Ваудом“, емисија *Ризница*, аутори Бранислав Маринков и Братислав Јефтовић: програм Радио Београда, 19. април 1987, Програмски архив Радио Београда, G004368/02. За детаљне информације о раду Златана Вауде видети књигу Александре Паладин, *Дечји хор Радио-Телевизије Србије (1947–2012)*, РДУ Радио Телевизија Србије, Београд 2013.

претативних резултата Хора Радио Телевизије Београд, односно Радио Телевизије Србије, био је и остао при ставу да је Мокрањац непревазиђени хорски композитор и да његово дело има светску вредност. „Велики је наш пропуст“, истицао је Јагушт, „што нисмо успели да на неки начин пласирамо ту Мокрањчеву музику у свет“. У време прославе 125. годишњице рођења композитора, коју је обележио објављивањем поменуће четвороструке плоче и бројним фестивалским наступима, он је са Хором остварио и чувено гостовање у Совјетском Савезу. Тамо су његове интерпретације Мокрањчевих дела оставиле такав утисак да их је шеф-диригент хора *Глинка* доживео као „час хорског певања“. Сећајућу се ове турнеје, Јагушт је жалио што се она није поновила и у другим европским срединама, уверен да би и Запад био одушевљен „да чује онакво извођење као што је било у Москви и Лењинграду“.¹⁰ Дајући интервјуе о свом начину рада и схватању музике, Јагушт је изнео ставове којима се у пуној мери могу окарактерисати не само његове интерпретације Мокрањчевих дела већ и музичка тумачења Вукдраговића, Бајшанског, Симића и Вауде:

„Збир најлепше распоређених нота је, ипак, само обично, мртво слово на папиру док то неко не одсвира или отпева [...] то није као репродукција слике већ, при сваком извођењу, нови стваралачки чин.“

¹⁰ „Сећања Младена Јагушта, диригента“, емисија *Ког два бела толуба*, аутор Дубравка Стаменковић: програм Радио Београда, 24. јануар 1986, Програмски архив Радио Београда, G004769.

„Ако неко иде само на то да оствари свој лични печат, да би се издвојио или био интересантан – то је потпуно криво. А ако дело изводите онако како мислите да би се допало његовом творцу – свеједно ће то бити само ваша интерпретација, јер нико други не може исто тако да диригује.“¹¹

Непоновљиви у својим интерпретативним креацијама, ови диригенти били су стожери у неговању извођачке традиције Мокрањчевих опуса током друге половине XX века. Тиме су допринесли снажењу концепта националне музичке класике утемељене у остварењима најпознатијег српског композитора. Стога и наслов овог издања, *Имагинарни музеј Мокрањчевих дела*, симболички упућује управо на те значењске димензије њихових извођења.

Биљана Милановић

¹¹ Славко Трошељ „Сликарство спасло диригента“, *Полиџика*, 25. мај 2008; Марина Мирковић, „Младен Јагушт: данас су вештачки и јабуке и људи“, *Вечерње новости*, 10. јун 2011, Документација Радио-Београда.

THE IMAGINARY MUSEUM OF MOKRANJAC'S WORKS

Archival recordings of secular music by Stevan Stojanović Mokranjac, performed by the Radio Television Belgrade Choir and conducted by Mihailo Vukdragović, Milan Bajšanski, Borivoje Simić, Zlatan Vauda and Mladen Jagušt

The presentation of the older Serbian art music in the contemporary concert world is most frequently realised by performing the works of Stevan Stojanović Mokranjac (1856–1914). For more than a century, certain opuses by Mokranjac have demonstrated their timeless qualities throughout various cultural-historical epochs, representing the most steadfast part of the canon of national music. A rich tradition of performing Mokranjac's works has been established by both professional and amateur musicians of different generations, artistic aspirations and aesthetic perspectives, whose performances have met with the approval of widely diverse audiences. Nevertheless, this tradition has remained relatively unknown not only to the general public, but also to experts specialising in the research or performance of this type of music. The primary reason for this is the lack of available representative recordings.

The recordings of Mokranjac's works occupy a prominent place in the corpus of archival material stored in the Radio Belgrade Phono-

archive. More than four hundred tapes of recordings of Mokranjac's compositions, performed by amateur and professional conductors and ensembles, were compiled during the second half of the 20th century and at the beginning of the 21st century. What was extracted and digitalised from this diverse inheritance are those recordings which, from a musical interpretation viewpoint, represent outstanding examples of the performing tradition of Mokranjac's secular and spiritual music.

In this edition, the opuses of Mokranjac's secular music are presented – fifteen choral suites (garlands), *Coastland Tunes*, *Goatherd*, *Two Folk Songs from the 16th Century*, *Mekam* and *By Moonlight* – recordings realised by the oldest and most significant professional choral ensemble in Serbia, the Radio Television Belgrade Choir (today the Radio Television of Serbia Choir) with their conductors Mihailo Vukdragović, Milan Bajšanski, Borivoje Simić, Zlatan Vauda and Mladen Jagušt.

The criteria for the selection of the archival recordings were numerous. The choice was aimed at selecting as many compositions as possible that would, when presented together, embody all the significant characteristics of Mokranjac's secular choral works. One of the criteria was the physical condition of the tapes, which is, fortunately, still satisfactory. At the same time, there also existed the desire to select older recordings from the available audio collection in order to save them from their certain deterioration on the older audio formats. Finally, a high interpretative quality represented one

of the fundamental criteria for choosing the material. Given that this characterised different generations of conductors who worked with the Radio Television Belgrade Choir in the second half of the 20th century, the choice could also have been satisfied by the criterion aimed at presenting the aforementioned performing tradition.

The available recordings of the interpretations of the five most prominent conductors significantly determined the content of this edition. The compact discs contain the only preserved examples of conducting interpretations of Mokranjac's work by Vukdragović (Garland No. 10), Bajšanski (Garland No. 15, 1968) and Vauda (Garland No. 7, 1963). On the other hand, the largest number of recordings of Mokranjac's secular music, particularly from the period between 1958 and 1969, was contributed by the conductor Borivoje Simić. A similar number of recordings were made by Mladen Jagušt, who, during several months of working in the studio of Radio Belgrade in 1981, recorded all of the more important pieces from the works of Mokranjac. Unlike the other four, only Jagušt had an opportunity to present material from this significant segment of his conducting work, not only on LPs, but also on compact discs. Material from the 1982 quadruple LP of the Radio Television of Serbia Gramophone Records Production, which comprised selected recordings from 1981, also appeared on a set of three compact discs, released by the same production company in 1996. Consequently, on the new presentation of the most significant works of Mokranjac's

opus, there are only four of Jagušt's interpretations (Garland Nos. 2, 4, 11 and 14), with the selection of the majority of works being made up of the older and less available legacy of the conductor Simić.¹²

The tradition of performing Mokranjac's works reaches back to the time of the composer himself who, as a long-time conductor of the Belgrade Choral Society, performed almost all of his works. Together with this ensemble, Mokranjac set programme and performance standards among Serbian and South Slavic choral troupes. This was an important incentive for the acceptance of his works, already present in numerous choral repertoires during the 1890's, thus contributing to the Belgrade Choral Society, its repertoire and the author-conductor bonding into a complete representation of national music, which was continuously being built and renewed in the public's eye. Hence the renowned connoisseur and interpreter of Mokranjac's art, the composer and conductor Vojislav Ilić (1912-1999), rightly asked himself: "Hasn't Mokranjac the conductor enabled and paved the way for Mokranjac the composer?".¹³ What testifies best to the fact that Mokranjac, in performing his and other

¹² According to available data, Borivoje Simić recorded approximately 15,000 minutes of music, comprising 542 recordings of vocal, symphonic and vocal-instrumental works of Serbian and foreign authors (*Informator RTB*, November 1978, Documentation of Radio Belgrade; Minta Aleksinački, "Departure: Borivoje Simić – Maestro and conductor", *Politika*, 5 February 2001). This number comprises several dozen permanent records of all the significant works of Stevan Mokranjac.

¹³ Vojislav Ilić, "Stevan Mokranjac as a conductor", *Razvitak* 4-5, 1981: 84.

choral compositions, achieved striking and unique musical interpretations, are the numerous foreign music critiques, written on the occasion of his appearances with the Belgrade Choral Society in the music centres of the region and of Europe. What was repeatedly emphasised was the harmony of sound, the intonational and rhythmic accuracy, the clear diction, the rich dynamic shading with the achievement of a distinct *piano* and *pianissimo* sound, the ease of execution and the retention of soft interpretative statements even in lively, scherzo movements. All these and other positively worded assessments of Mokranjac's amateur choir, which left some critics with the impression of a highly professional troupe, were attributed to the skill of the conductor and his ability to keep the ensemble under full and constant control.¹⁴ Some musical protagonists of that time, such as the pianist Svetislav Stančić, bore fond memories of Mokranjac's interpretations. In November 1911, as an eighteen-year-old, he attended a Belgrade Choral Society concert at the Croatian National Theatre in Zagreb. Long after did he remember the distinc-

¹⁴ For a detailed account of guest appearances in the centres of the former European empires of Turkey, Russia, Austria-Hungary and Germany, as well as in the regional cities, with the extensive use of quotes from music critiques, see texts by A. Trikoupis, E. Kutlay, E.B. Valchinova-Chendova, V. Büky, A. Evdokimova, J. Huber, S. Marinković, L. Pačuka and N. Bezić in: B. Milanović (ed.) *Stevan Stojanović Mokranjac (1856-1914). The Belgrade Choral Society Foreign Concert Tours*, the Institute of Musicology SASA and the Serbian Musicological Society, Belgrade 2014.

tive "culture of the sound" and the "fine, cultural singing" without forcing the tempo, a characteristic of many subsequent performances of Mokranjac's works.¹⁵

Vukdragović and Bajšanski are the oldest among the conductors whose recordings of performances of Mokranjac's music are preserved in the Radio Belgrade Phono-archive. As students of Miloje Milojević, and then associates of Kosta Manojlović, throughout their early professional careers they had the opportunity to be exposed to the conducting experience of Mokranjac's direct successors. For Vukdragović, it was the continuation of his discovery of the choral art, which he had been drawn to even before his arrival in Belgrade at the end of World War I, something he often pointed out himself in interviews and radio programmes. Mokranjac's music which, even as a high school student, he listened to and transcribed, and subsequently conducted, performing it with his newly formed choirs in the village of Bobota and in Sremski Karlovci, occupied a special place in his professional development.¹⁶ After his studies in Prague, he was en-

¹⁵ Mihailo Vukdragović quotes Stančić's words, associating them with a familiar motto by which Mokranjac often addressed his singers: "Children, singing is not yelling" ("An interview with Mihailo Vukdragović", programme *Time for music*, producer Darinka Simić: broadcast by Radio Belgrade, 21st February 1971, Radio Belgrade Programme archives, G001294/03).

¹⁶ "An interview with Mihailo Vukdragović", programme *In the world of music*, producer Živka Hiršl, interview by Mirjana Veselinović: broadcast by Radio Belgrade, 9 December 1975, Radio Belgrade Programme archives, G001442/07.

gaged in many musical activities as a composer, a choral, symphonic and vocal-instrumental conductor and an organiser and propagator of art music. He was credited with, among other things, establishing *The Days of Mokranjac* festival in Negotin and *The Yugoslav Choral Festival* in Niš. Vukdragović, as a seasoned conductor and composer, emphasised his attachment to those initial musical impulses: "I was drawn to Mokranjac's shaping of folk melodies into original works of art and by his ability to translate the values of authentic folklore into his creative language. I, myself, have also remained loyal to those ideas during my five decades of composing".¹⁷ Unlike Vukdragović, Bajšanski was, from the beginning, devoted to choral conducting as his principal vocation. However, together with his peer, he shared a willingness to commit to many activities related to the promotion of choral singing in the fields of professional and, more particularly, amateur choral performing. Their work in this field often intertwined, starting with the concert activities of the *Stanković Music Society*, then their advocacy of the amateur choral singing and associated activities of the South Slavic Choral Union, followed by their cooperation after World War II when, in 1944, Vukdragović invited Bajšanski to head the reorganised Radio Belgrade Choir.¹⁸

¹⁷ Vladislav Dimitrijević, "Music is a great treasury of the human spirit - An interview with the composer Mihailo Vukdragović", *Književne novine*, 16 January 1971, Documentation of Radio Belgrade.

¹⁸ For more details regarding the work of Bajšanski see text P. A., "Let's celebrate

The conducting authority of Mihailo Vukdragović strongly influenced the professional development of Borivoje Simić, who even as a renowned artist continued to believe in the professional and aesthetic criteria of his former professor and eagerly accepted his suggestions and advice. Working with the Radio Belgrade Choir from 1948, Simić succeeded in creating a first class performing body whilst also maintaining its high technical and artistic criteria. At the time of Simić's engagement, the critics included this choir "among the world's best ensembles", highlighting the "precision of their performances, the flawless intonation, the virtuosity, the harmonious vocal registers and the ease of interpretation".¹⁹ Like Vukdragović, this conductor strived to simultaneously nurture both the modern and the classic choral works, among which Mokranjac occupied a special place. He was the first conductor to compile a permanent record of all of Mokranjac's major opuses and, for a long time, remained a role model with regard to the interpretation of Mokranjac's works. In contrast, the exceptional interpretations of Mokranjac's works by another conductor of that time, Zlatan Vauda, Simić's peer

the choir", *Borba*, 10 March 1973, Documentation of Radio Belgrade. Information on the versatile activities of Bajšanski and Vukdragović, in particular, with the *Stanković* Music Society choir and the administration of the South Slavic Choral Union is contained in the issues of journals *Muzički glasnik* and *Vesnik Južnoslovenskog pevačkog saveza*, from the 1930's.

¹⁹ Minta Aleksinački, "In memoriam – Borivoje Simić (1920–2001)", *Pro musica*, January–March 2001: 40.

and a frequent associate in the joint concerts of the Radio Television Belgrade ensembles, are, nowadays, largely overlooked. The reason for this might possibly be the fact that this outstanding connoisseur of choral singing, intonation and acoustics, directed his conducting activity mostly towards working with the Children's Choir, with which he achieved international acclaim. However, his commitment to this field is comparable to the endeavours of Vukdragović and Bajšanski, as well as Mokranjac himself, confirming that the pursuit of musical enlightenment and the popularisation of musical culture are not only complex and variable, but also a vital dimension of every historical period. Vauda was continuously motivated by these urges: "I had the need", he used to say, "to immediately share everything that I gained and pass it on to my younger colleagues, to our children, in order for this spiritual path, this spiritual wealth to grow ever more and thus contribute to the general phenomenon that we call culture".²⁰

The versatile conductor Mladen Jaguš, following on from Simić's tradition and establishing a new era of high interpretative results of the Radio Television Belgrade Choir, later the Radio Television of Serbia Choir, always maintained his stance that Mokranjac

²⁰ "An interview with the composer and conductor Zlatan Vauda", programme *Treasury*, producers Branislav Marinkov and Bratislav Jeftović: broadcast by Radio Belgrade, 19 April 1987, Radio Belgrade Programme archives, G004368/02. For detailed information regarding the work of Zlatan Vauda see book by Aleksandra Paladin, *The Radio Television of Serbia Children's Choir (1947–2012)*, RDU RTS, Belgrade 2013.

is an unsurpassed choral composer and that his work is of world-wide importance. "Our great failure is", Jagušt claimed, "that we have somehow not managed to place Mokranjac's music into the world". On the occasion of the celebration of the 125th anniversary of the composer's birth, marked by the release of the aforementioned quadruple LP and a number of festival performances, Jagušt and the Choir made a famous guest appearance in the Soviet Union. His interpretations of Mokranjac's works left such an impression there that the chief conductor of the *Glinka* Choir perceived them as a "masterclass of choral singing". Recalling this tour, Jagušt regretted that it had not repeated in other parts of Europe, convinced that the West would also have been thrilled "to hear the kind of performance that was heard in Moscow and Leningrad".²¹ During interviews about his working methods and perception of music, Jagušt expressed views which can, to a great extent, characterise not only his interpretations of Mokranjac's works, but also those of Vukdragović, Bajšanski, Simić and Vauda:

"The sum of the most beautifully arranged notes, however, is nothing but a dead letter until someone plays or sings it [...] it is unlike the reproduction of a painting but, with each performance, it is a new creative act."

²¹ "The Memories of Mladen Jagušt, the conductor", programme *At The Two White Doves*, producer Dubravka Stamenković: broadcast by Radio Belgrade, 24 January 1986, Radio Belgrade Programme archives, G004769.

"If one strives only to apply their own personal touch so as to single themselves out or appear interesting – it is completely wrong. And if you perform the work in the way you think its creator would have liked – it will, all the same, only be your own interpretation since no one else can conduct in the same manner."²²

Unmatched in their interpretative creations, these conductors played a pivotal role in nurturing the performing tradition of Mokranjac's opuses during the second half of the 20th century. Thus, they contributed to the strengthening of the concept of national musical classics, grounded in the accomplishments of the most famous Serbian composer. Hence the title of this edition, *The Imaginary Museum of Mokranjac's Works*, symbolically points exactly to those interpretative dimensions of their performances.

Biļjana Milanović

²² Slavko Trošelj, "Painting saved the conductor", *Politika*, 25 May 2008; Marina Mirković, "Mladen Juguš: today both apples and people are artificial", *Večernje novosti*, 10 June 2011, Documentation of Radio Belgrade.

Стеван Симојановић Мокрањац, ►
уље на џлајину Уроша Предића

CD I

1.

I РУКОВЕТ

Хор РТБ,

диригент Боривоје Симић,
солисти: Душан Цвејић, тенор
и Лазар Ивков, бас

Снимљено 9. 4. 1958.

Фонотека РБ, ТО-3481

Трајање: 9' 05''

2.

II РУКОВЕТ

Хор РТБ,

диригент Младен Јагушт,
солиста: Никола Митић, баритон
Снимљено 1981.

Фонотека РБ, ТО-15245

Трајање: 3' 42''

3.

III РУКОВЕТ

Хор РТБ, диригент Боривоје

Симић, солисти: Никола Митић,
бас и Душан Цвејић, тенор
Фонотека РБ, ТО-7401

Трајање: 9' 02''

4.

IV РУКОВЕТ

Хор РТБ, диригент Младен
Јагушт; солисти: Никола
Митић, баритон, Зорица
Димитријевић-Стошић,

клавир и Стеван Струњашевић,
кастањете

Снимљено 1981.

Фонотека РБ, ТО-15243

Трајање: 3' 25''

5.

V РУКОВЕТ

Хор РТБ,

диригент Боривоје Симић
Снимљено 15. 3. 1963.
Фонотека РБ, ТО-288

Трајање: 12' 13''

CD I

1.

GARLAND NO. 1

RTB Choir,

conductor: Borivoje Simić,

soloists: Dušan Cvejić, tenor and

Lazar Ivkov, bass

Recorded on 9 April 1958

RB Phono-archives, TO-3481

Duration: 9' 05"

2.

GARLAND NO. 2

RTB Choir,

conductor: Mladen Jaguš, t,

soloist: Nikola Mitić, baritone

Recorded in 1981

RB Phono-archives, TO-15245

Duration: 3' 42"

3.

GARLAND NO. 3

RTB Choir,

conductor: Borivoje Simić,
soloists: Nikola Mitić, bass and

Dušan Cvejić, tenor

RB Phono-archives, TO-7401

Duration: 9' 02"

4.

GARLAND NO. 4

RTB Choir, conductor: Mladen

Jaguš, soloists: Nikola Mitić,

baritone, Zorica Dimitrijević-
Stošić, piano, and Stevan

Strunjašević, castanets

Recorded in 1981

RB Phono-archives, TO-15243

Duration: 3' 25"

5.

GARLAND NO. 5

RTB Choir,

conductor: Borivoje Simić,

Recorded on 15 March 1963

RB Phono-archives, TO-288

Duration: 12' 13"

6.
VI РУКОВЕТ
Хор РТБ,
диригент Боривоје Симић,
солиста: Душан Цвејић, тенор
Снимљено 18. 6. 1958.
Фонотека РБ, ТО-3331/2
Трајање: 7' 47"

7.
VII РУКОВЕТ
Хор РТБ,
диригент Златан Вауда
Снимљено 21. 3. 1963.
Фонотека РБ, ТО-306
Трајање: 5' 12"

8.
VIII РУКОВЕТ
Хор РТБ,
диригент Боривоје Симић
Снимљено 16. 5. 1960.
Фонотека РБ, ТО-1637
Трајање: 4' 24"

9.
IX РУКОВЕТ
Хор РТБ,
диригент Боривоје Симић
Снимљено 18. 6. 1958.
Фонотека РБ, ТО-3331/1
Трајање: 3' 35"

10.
X РУКОВЕТ
Хор РТБ,
диригент Михаило
Вукдраговић
Снимак концерта
међународне музичке
размене из архива
Југословенске радио
телевизије (1968?)
Фонотека РБ, ТО-22858
Трајање: 9' 57"

CD1 – укупно трајање: 69' 11"

6.
GARLAND NO. 6
RTB Choir,
conductor: Borivoje Simić,
soloist: Dušan Cvejić, tenor
Recorded on 18 June 1958
RB Phono-archives, TO-3331/2
Duration: 7' 47"

7.
GARLAND NO. 7
RTB Choir,
conductor: Zlatan Vauda
Recorded on 21 March 1963
RB Phono-archives, TO-306
Duration: 5' 12"

8.
GARLAND NO. 8
RTB Choir,
conductor: Borivoje Simić
Recorded on 16 May 1960
RB Phono-archives, TO-1637
Duration: 4' 24"

9.
GARLAND NO. 9
RTB Choir,
conductor: Borivoje Simić
Recorded on 18 June 1958
RB Phono-archives, TO-3331/1
Duration: 3' 35"

10.
GARLAND NO. 10
RTB Choir,
conductor: Mihailo Vukdragović
Recording of the concert of
international musical exchange,
from the Yugoslav Radio Televi-
sion archives (1968?)
RB Phono-archives, TO-22858
Duration: 9' 57"

CD1 – Total Time: 69' 11"

CD II

1.

XI РУКОВЕТ

Хор РТБ,
диригент Младен Јагушт
Снимљено 1981.

Фонотека РБ, ТО-15236

Трајање: 6' 24"

2.

XII РУКОВЕТ

Хор РТБ,
диригент Боровоје Симић
Снимљено 30. 10. 1959.

Фонотека РБ, ТО-7250

Трајање: 8' 41"

3.

XIII РУКОВЕТ

Хор РТБ,
диригент Боровоје Симић
Снимљено 30. 9. 1959.

Фонотека РБ, ТО-1810/1

Трајање: 6' 48"

4.

XIV РУКОВЕТ

Хор РТБ,
диригент Младен Јагушт
Снимљено 1981.

Фонотека РБ, ТО-15233

Трајање: 8' 18"

5.

XV РУКОВЕТ

Хор РТБ,
диригент Милан Бајшански
Снимљено 1978.

Фонотека РБ, ТО-12778

Трајање: 8' 22"

6.

ПРИМОРСКИ НАПЈЕВИ

Хор РТБ,
диригент Боровоје Симић
Снимљено фебруара 1968.

Фонотека РБ, ТО-7407/1

Трајање: 6' 31"

CD II

1.

GARLAND NO. 11

RTB Choir,

conductor: Mladen Jagušt

Recorded in 1981

RB Phono-archives, TO-15236

Duration: 6' 24"

2.

GARLAND NO. 12

RTB Choir, cond.: Borivoje Simić

Recorded on 3 October 1959

RB Phono-archives, TO-7250

Duration: 8' 41"

3.

GARLAND NO. 13

RTB Choir,

conductor: Borivoje Simić

Recorded on 30 September 1959

RB Phono-archives, TO-1810/1

Duration: 6' 48"

4.

GARLAND NO. 14

RTB Choir,

conductor: Mladen Jagušt

Recorded in 1981

RB Phono-archives, TO-15233

Duration: 8' 18"

5.

GARLAND NO. 15

RTB Choir,

conductor: Milan Bajšanski

Recorded in 1978

RB Phono-archives, TO-12778

Duration: 8' 22"

6.

COASTLAND TUNES

RTB Choir,

conductor: Borivoje Simić

Recorded on February 1968

RB Phono-archives, TO-7407/1

Duration: 6' 31"

7.
КОЗАР
Хор РТБ,
диригент Боривоје Симић
Снимљено фебруара 1968.
Фонотека РТБ, ТО-7407/2
Трајање: 2' 53"

8-9.
*ДВЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ
ИЗ XVI ВЕКА*
(„И кличе девојка“;
„Када ми се Радосаве“)
Хор РТБ,
диригент Боривоје Симић
Снимљено 5. 10. 1962.
Фонотека РБ, ТО-1066

„И кличе девојка“
Трајање: 1' 42"

„Када ми се Радосаве“
Трајање: 1' 57"

10.
МЕКАМ
Хор РТБ,
диригент Боривоје Симић
Снимљено 9. 10. 1962.
Фонотека РБ, ТО-1009
Трајање: 4'

11.
ОГРЕЈАЛА МЕСЕЧИНА
Хор РТБ,
диригент Боривоје Симић
Снимљено 4. 10. 1962.
Фонотека РБ, ТО-1056
Трајање: 1' 41"

CD2 – укупно трајање: 58'

7.

GOATHERD

RTB Choir,

conductor: Borivoje Simić

Recorded on February 1968

RB Phono-archives, TO-7407/2

Duration: 2' 53"

8 - 9.

TWO FOLK SONGS

FROM THE 16th CENTURY

("A lass is calling" and

"When Duke Radosav was leaving")

RTB Choir,

conductor: Borivoje Simić

Recorded on 5 October 1962

RB Phono-archives, TO-1066

"A lass is calling"

Duration: 1' 42"

"When Duke Radosav was leaving"

Duration: 1' 57"

10.

MEKAM

RTB Choir,

conductor: Borivoje Simić

Recorded on 9 October 1962

RB Phono-archives, TO-1009

Duration: 4'

11.

BY MOONLIGHT

RTB Choir,

conductor: Borivoje Simić

Recorded on 4 October 1962

RB Phono-archives, TO-1056

Duration: 1' 41"

CD2 - Total Time: 58'

*Стеван Стојановић Мокрањач,
фотографија снимљена 1894. године*

РУКОВЕТИ

Петнаест руковети, компонованих у периоду од 1883. до 1909. године, заузимају централно место у Мокрањчевом опусу. Првих шест дела, са насловима *Из моје домовине*, као и XIII руковет, садрже народне мелодије са територије тадашње Краљевине Србије, док осталих осам композиција указују на ширење тог простора, упућујући и на музику с територије Старе Србије (VII и XI руковет), Косова (VIII и XII руковет), Црне Горе (IX руковет), Македоније (X и XV руковет) и Босне (XIV руковет). Трагајући за резултатима метанастазичких промена и регионалних укрштања, Мокрањац бира музичке и текстуалне примере старије и новије сеоске традиције, као и песме из варошког окружења које чувају основе патријархалне културе. Кроз однос према напевима Мокрањац подвлачи разноврсност традицијских слојева, али и везе између различитих етничких група и територија.

Мокрањац третира песме на индивидуалан, креативан начин. Оне су мелодичне, често са мешовитим, несиметричним тактовима. У њиховом третману концепт класичног дур-мол система понекад је замењен модалним решењима, укључујући и осциловање између два тонална центра. Хомофона хорска фактура је динамична захваљујући мелодијској покретљивости сваког гласа и честој појави полифоније, понекад обележене и канонском имитацијом. Мокрањац радо примењује варирање у

хармонизацији и хорској фактури сваке строфе, дајући разноврстан однос између хорских група и солистичких гласова.

Руковети асоцирају на старију традицију хорских потпурија, али представљају нову музичку врсту у хорској литератури. Одликују се уравнотеженом формалном струкутром, постигнутом зналачким одабиром, комбиновањем, обрадом, међусобним измењивањем и прожимањем народних песама, односно њиховим разноврсним музичким и текстуалним повезивањем и активирањем свих музичких параметара у изградњи унутрашње драматургије форме, често цикличне, али срасле у једноставачну целину, блиску логици компоновања појединих инструменталних облика.

1 руковетӣ Из моје домовине (1883) једина је међу руковетним циклусима оригинално написана за мушки хор и, такође, једина коју је Мокрањац премијерно извео са хором *Корнелије Шианковић* (1884), ансамблом којим је дириговао пре ангажовања у Београдском певачком друштву (БПД).

Ова руковет одаје композиторове тежње да постигне формално јединство дела на сличан начин као његови претходници. Велики број песама – укупно девет њих – био је главни разлог одсуству чвршће формалне кохерентности, која ће бити остварена у његовим другим руковетима.

II руковеш̄ Из моје домовине, за мешовити хор и соло тенор (1884)

Прво извођење: Мокрањац и БПД 1889. године.

Смањени број песама (5), њихово тонално јединство (смињивање еф-мола и Еф-дура), преовлађујући пасторални карактер песама, са контрастним соло одсеком у трећој песми и променом карактера увођењем четврте, шалтиве песме, допринели су хомогености дела као целине.

III руковеш̄ Из моје домовине, за мешовити хор и соло тенор (1888)

Прво извођење: Мокрањац и БПД 1890. године.

Поново постоји велики број песама (9), али су оне повезане у чвршће јединство захваљујући преплитању песама, постигнутим наизменичним наступом њихових строфа. Динамика ове форме блиске ронду појачана је разноврсним третманом хорске фактуре (дијалог између мушког и женског хора, увођење контрастне, севдалијске мелодије соло тенора итд).

IV руковеш̄ „Мирјано!“ Из моје домовине, за мешовити хор, соло бас, клавир и кастањете (1890)

Прво извођење: Мокрањац и БПД 1890. године.

Као једина руковет са инструменталном пратњом, ово дело не представља типичну руковет ни по томе што садржи само једну песму. Са додатом још једном мелодијом, у функцији референа, оно је блиско рондо форми А-Б-А-Б-А, која је овде представљена наизменичним наступима солисте и хора. Песма *Мирјано!* потиче из варошког окружења са Косова (Призрен).

V руковей̄ Из моје домовине, за соло сопран и тенор и мешовити хор (1892)

Прво извођење: Мокрањац и БПД, 4. мај 1893. године.

Упркос разноврсности материјала од укупно десет песама, ова руковет се одликује компактношћу, која је постигнута захваљујући третману песама којим се добијају широке, тематски хомогене целине. Такође, принцип преплитања различитих песама има важну улогу, као и варијантност хорске фактуре, која чини снажан елемент музичке драматургије. Ово дело сматра се првим врхунцем у оквиру Мокрањчевог руковетног опуса.

VI руковей̄ „Хајдук Вељко“ . Из моје домовине, за соло тенор и мешовити хор (1892)

Прво извођење: Мокрањац и БПД на концерту поводом подизања споменика Хајдук Вељку у Неготину, 13. јула 1892. године.

Међу пет песама преовлађују епске баладе, а друга песма представља контрастну, лирску сцену. Све песме везују се за хероја Хајдука Велка, уз помињање других историјских личности. Почетна песма саздана је на смењивању наступа соло тенора и хора, док завршна има карактер свечане химне.

VII руковећ („Из Старе Србије и Македоније“), за мешовити хор и соло тенор (1894)

Прво извођење: Мокрањац и БПД на концертима у Будимпешти, 20. и 21. децембра 1984. године.

Од укупно пет песама само је средишња у лаганом темпу. Завршна песма је готово у потпуности изграђена на оргелпункту који евоцира звук гајди.

VIII руковећ („Са Косова“), за мешовити хор (1896)

Прво извођење: Мокрањац и БПД, 6. новембра 1896. године.

Третман и разрада само четири песме веома су избалансирани, тако да распоред темпа и карактера асоцира на сонтни циклус.

IX руковећ („Из Црне Горе“), за мешовити хор (1896)

Прво извођење: Мокрањац и БПД, 1896. године.

Од укупно четири песме само је прва мелодијски развије-

нија, третирана у богатој хармонској полифонији. Остале песме су једноставне, са малим мелодијским обимом и у једноставној, аскетској обради. Завршеци асиметричних фраза на дисонантном секундакорду у финалној песми подсећају на старије двогласно народно певање.

X руковет̄ („Са Охрида“), за мешовити хор (1901)

Прво извођење: Мокрањац и БПД, 1902. године.

Ова руковет, заједно са композицијом *Козар*, сматра се најбољим делом Мокрањчеве световне музике. Пет песама граде добро избалансирану форму, у којој се смењују брзи и лагани ставови. Модална хармонија посебно се истиче у првој песми (осцилација између Бе-дура и ге-мола). Трећа строфа исте песме представља познат пример канонске имитације код Мокрањаца.

XI руковет̄ („Из Старе Србије“), за мешовити хор (1905)

Прво извођење: Мокрањац и БПД, на традиционалном новогодишњем концерту, 31. децембра 1905. / 13. јануара 1906. године.

Ова руковет је још један пример распореда темпа и карактера четири песме на начин сонатног циклуса. Прва и трећа песма засноване су на дијалозима мушког и женског хора, асоцирајући на драмске сцене. Друга песма је обојена модалним хармонијама.

XII руковей̄ („Са Косова“), за мешовити хор (1906)

Прво извођење: Мокрањац и БПД, на традиционалном новогодишњем концерту, 31. децембра 1906. / 13. јануара 1907. године.

Од укупно четири песме, трећа од њих упућује на још један пример модалних хармонија. Претежно лирско, ово дело је по крактеру блиско II руковети.

XIII руковей̄ („Из Србије“), за мешовити хор (1907)

Прво извођење: Мокрањац и БПД, на традиционалном новогодишњем концерту, 31. децембра 1907. / 13. јануара 1908. године.

Два лагана става ове руковети смењују се са два брза, подсећајући на распоред темпа у барокној сонати. Док се прва песма одликује разрађеним полифоним детаљима, финална се истиче по ономотопејским ефектима.

XIV руковей̄ („Из Босне“), за мешовити хор (1908)

Прво извођење: Мокрањац и БПД, на традиционалном новогодишњем концерту, 31. децембра 1908. / 13. јануара 1909. године.

Пет песама указују на блискост варошком музичком фолклору, који се одликује развијеним мелодијама и мелизмима. Међутим, Мокрањац их даје у дијатонској хармонизацији са модалним акцентима, тако да би се четврта песма чак могла упоредити са неким његовим духовним композијама.

XV руковети („Из Македоније“), за мешовити хор (1909).

Прво извођење: Мокрањац и БПД, на традиционалном новогодишњем концерту, 31. децембра 1909. / 13. јануара 1910. године.

Ова руковет, која садржи пет песама, истиче се несиметричним тактовима и изражајним ритмовима. Четврта песма, мелизматична мелодија соло тенора, доноси контрастну атмосферу у односу на остале песме.

Приморски најјеви

Прво извођење: БПД 16. октобра 1893.

Композиција је заснована на истоменом делу за мушки хор чешког музичара Славољуба (Едуарда Франтишека) Лжичара (1832–1901). Насупрот једноставној Лжичаревој верзији, осам песама у Мокрањчевом композиционом третману чине целину веома блиску његовим руковетним циклусима. Дијалогско смењивање хорских група, наступи соло гласова, слободна имитација и други поступци творе богату хорску фактуру, која достиже звучни врхунац у канонској имитацији спроведеној у завршној песми дела.

Козар (1904)

Прво извођење: новогодишњи концерт БПД-а 31. децембра 1904. / 13. јануара 1905.

Текст ове комозиције, у народном духу трагикомичног карактера, приписује се писцу Миловану Глишићу. *Козар* се сматра једним од најуспелијих Мокрањчевих остварења. Дело је веома концизно и препуно креативно употребљених музичких поступака. Два главна мотива потичу из народних песама („Крај Вардара Стајаше“ и „Циганчица“) и као и рефрен („Ајде, де“) појављују се у слободном музичком развијању. Јединство форме и музичка изражајност, који су у тесној вези са драматургијом текста, постигнути су минуциозно спроведеним поступцима као што су хроматска секвенца (на текст „ле, ле, ле“) или третман гласова у имитацији или у канону.

Две народне њесме из XVI века (1889)

„Кличе девојка“, „Када ми се Радосаве“

Песме су биле планиране за „Велики историјски концерт“ БПД-а у Народном позоришту 1889, који је одложен и остварен тек за време прославе педесете годишњице БПД-а 1903. године. Обе песме представљају хармонизацију и стилизацију мелодија које је ренесансни песник Петар Хекторовић записао мензуралном нотацијом, а у оквиру свог спева *Рибане и рибарско њрићоварање*, штампаног у Венецији 1568. године. Према Хекторовићу, прва, лирска песма певана је двогласно, док је другу, епску, такозвану ‘бугарштицу’, назвао „сарбским начином“.

Мекам [Севдахли аваз] (1898)

Заједно са још једном песмом, *Ој, Мејримо* [Ne güzelsin], ова песма премијерно је изведена на турнеји БПД-а у Берлину, Дрездену и Лајпцигу (1899). Обе су касније извођене под заједничким називом *Две оријенталке* или *Две шурске џесме*. Текстове ових љубавних песама препевао је књижевник Драгомир Брзак. *Мекам* се одликује смењивањем несиметричних тактова (3/8 и 5/8), а њена молска основа (ге мол) упућује на оријенталну лествицу *in D* са фригијским карактером.

Отрејала месечина

Према напоменама Ст. Клокића у препису Мокрањчеве недовршене партитуре, ова песма била је намењена неоствареној XVI руковети. Сачуван је аутограф прве строфе композиције, коју је допунио Коста Манојловић, инсистирајући на модалним хармонским решењима.

Милан
Бајшански ►

◀ Михаило
Вукрајовић

GARLANDS

Mokranjac's garlands, composed during the period between 1883 and 1909, form the central part of his opus. The first six works, each bearing the title *From my homeland*, as well as his Garland No. 13, contain folk melodies from the territory of what was then the Kingdom of Serbia, while the other eight compositions indicate an expansion of the territory to include music from Old Serbia (Nos. 7 and 11), Kosovo (Nos. 8 and 12), Montenegro (No. 9), Macedonia (Nos. 10 and 15) and Bosnia (No. 14). Searching for the results of population drifts and regional merging, Mokranjac chose musical and textual examples of both ancient and more recent rural traditions, as well as songs from semi-urban settings that preserve the foundation of patriarchal culture. By using such a wide variety of kinds of material, Mokranjac not only underlined the multiple historical layers of traditional culture but also the affinities between ethnic groups and regions.

Mokranjac treated the songs in an individual, creative way. His songs are melodious, often with mixed, non-symmetrical measures. In their treatment, the classical major-minor concept is sometimes substituted with modal solutions, including oscillations between two equal tonal centres. The homophonic choral structure is dynamic, thanks to the elaborate melodic line of each individual voice and the frequent use of polyphony, sometimes marked by a canon imitation. Mokranjac liked to vary the harmonisation and choral structure

of each stanza, giving a diversity of relations between the choral groups and the soloists.

garlands are reminiscent of an older tradition of choral rhapsodies but they remain a novel form in musical literature. Mokranjac accomplished a pleasing aesthetic equilibrium by selecting, combining, elaborating, alternating and mingling folk songs, by linking them musically and textually, by activating all parameters in order to create contrast and by achieving an overall formal stability that is grounded in a suite or cycle, whilst at the same time fusing the separate elements into a single-movement whole, somewhat in the manner of various formal principles of instrumental music.

Garland No. 1 From my Homeland (1883) is the only one among the garland cycles originally written for a male chorus and is also the only one premièred by the composer with the *Kornelije Stanković* Choir (1884), an ensemble which he conducted before his engagement with the Belgrade Choral Society (BCS).

The work reflects the composer's attempts to achieve a formal unity in a manner similar to his predecessors. The large number of songs, a total of nine, was the main reason for the absence of any strong formal coherence, something he would be achieve in his other garlands.

Garland No. 2 From my Homeland, for mixed chorus and tenor solo (1884)

First performance: Mokranjac and the BCS in 1889.

The reduced number of songs (5), their tonal unity (alternately F-minor and F-major) and the prevailing pastoral character with the contrasting solo in the third, as well as the humorous final song, contribute to the overall homogeneity of the work.

Garland No. 3 From my Homeland, for mixed chorus and tenor solo (1888)

First performance: Mokranjac and the BCS in 1890.

There are again a great number of songs (9), but they form a stronger unity thanks to the manner in which the songs are interwoven by alternating the stanzas of two different songs. The dynamic of this rondo-like structure is reinforced by the various treatments of the choral structure (a dialogue between the male and female choir, the introduction of contrast, the *sevdalinka*-like melody tenor solo, etc.).

Garland No. 4 'Mirjana!' From my Homeland, for bass, mixed chorus, piano and castanets (1890)

First performance: Mokranjac and the BCS in 1890.

As the only garland with an instrumental accompaniment, this work does not represent a typical garland because it also contains only

one song. With the added melody as a refrain, it is close to the rondo form A-B-A-B-A, here presented by the alternation between the soloist and the choir. The song originates from semi-urban settings.

Garland No. 5 From my Homeland, for soprano and tenor solo and mixed chorus (1892)

First performance: Mokranjac and the BCS on 4 May 1893.

Despite the diversity of the material of the ten songs, this garland is quite compact owing to the treatment of the songs in such a way that results in broader thematically homogeneous sections. Additionally, the manner in which the different songs interweave here is very important, together with the variation of the choral structure, a strong element of musical dramaturgy. This work is considered to be the first masterpiece of Mokranjac's opus of garlands.

Garland. No. 6 'Haiduk Veljko'. From my Homeland, for tenor solo and mixed chorus (1892)

First performance: Mokranjac and the BPD, at the concert celebrating the unveiling of a memorial to Haiduk Veljko in Negotin, on 13 July 1892.

Among the five songs of this garland, epic ballads prevail, while the second song presents a contrasting, lyrical scene. All of them are connected to the hero Haiduk Veljko as well as other historical

figures. The opening song alternates between the solo tenor and the choir, while the final one resembles a solemn hymn.

Garland No. 7 (From Old Serbia and Macedonia), for mixed chorus and tenor solo (1894)

First performance: Mokranjac and the BCS at concerts in Budapest, on 20 and 21 December 1894.

Among the five songs of this garland, only the middle one has a slow tempo. The final song is developed almost exclusively on organ point, evoking the sound of bagpipes.

Garland No. 8 (From Kosovo), for mixed chorus (1896)

First performance: Mokranjac and the BCS on 6 November 1896.

The treatment and development of the four songs is very balanced, giving a distribution of tempo and character that suggests the movements of a sonata cycle.

Garland No. 9 (From Montenegro), for mixed chorus (1896)

First performance: Mokranjac and the BCS in 1896.

Among the four songs, only the first is rich in melody and its distribution of the choral voices. The other songs are simple, with a small melodic range and an ascetic treatment. Ending non-symmetrical phrases on a dissonant second chord is reminiscent of two-part folk singing.

Garland No. 10 (From Ohrid), for mixed chorus (1901)

First performance: Mokranjac and the BCS in 1902.

This garland, along with *Goatherd*, is considered to be the finest work in the field of Mokranjac's secular music.

The five songs have the form of alternating fast and slow movements. A modal harmony is evident, especially in the first song (an oscillation between B flat-major and G minor). The third stanza of the same song is a celebrated example of Mokranjac's canon imitation.

Garland No. 11 (From Old Serbia), for mixed chorus (1905)

First performance: Mokranjac and the BCS at the traditional New Year's Eve concert, on 31 December 1905 / 13th January 1906.

This garland is another example of the distribution of four songs' tempo and character in the manner of a sonata cycle. The first and third songs are based on a dialogue between the male and female choir, suggesting a kind of dramatic scene. The second song is coloured by modal harmonies.

Garland No. 12 (From Kosovo), for mixed choir (1906)

First performance: Mokranjac and the BCS at the traditional New Year's Eve concert, on 31 December 1906 / 13 January 1907.

Of the four songs, the third is yet another example of modal

harmonies. Predominantly lyrical, this work is similar in character to Garland No. 2.

Garland No. 13 (From Serbia), for mixed choir (1907)

First performance: Mokranjac and the BCS at the traditional New Year's Eve concert, on 31 December 1907 / 13 January 1908.

Two slow songs in this garland alternate with two fast ones, reminiscent of the distribution of tempo of a Baroque sonata. While the first song is distinguished by its elaborate polyphonic details, the last one presents onomatopoeic effects.

Garland No. 14 (From Bosnia), for mixed choir (1908)

First performance: Mokranjac and the BCS at the traditional New Year's Eve concert, on 31 December 1908 / 13 January 1909.

The five songs closely resemble semi-urban musical folklore, which is characterised by melodic breadth and melisma. However, Mokranjac presents them in diatonic harmony with some modal accents, in such a way that the fourth song could be compared with some of his sacral works.

Garland No. 15 (From Macedonia), for mixed choir (1909)

First performance: Mokranjac and the BCS at the traditional New Year's Eve concert, on 31 December 1909 / 13 January 1910.

Consisting of five songs, this garland is distinguished by its non-symmetric metre and very distinct rhythm. The fourth song contrasts with the others by way of the melismatic melody of the tenor solo.

Coastland Tunes

First performance: BCS on 16 October 1893.

The composition is based on a work of the same title for male chorus by Czech musician Slavoljub (Eduard František) Lžičar (1832–1901). Contrary to Lžičar's simpler version, the eight songs in Mokranjac's compositional treatment form an entity very similar to his garland cycles. The dialogical disposal of choral groups, the distribution of solo voices, free imitation and other procedures build a rich choral texture, which reaches its climax with the canonical imitation in the final song of the work.

Goatherd (1904)

First performance: at the BCS New Year's concert on 31 December 1904 / 13 January 1905.

The text, folk in spirit, with a tragicomic character, is attributed to the writer Milovan Glišić. *Goatherd* is considered to be one of the most successful of Mokranjac's compositions. It is very concise and full of creatively used musical procedures. The two main motives, from folk songs ("She stood by the Vardar river" and "The Gypsy girl"), as well as a refrain ("Let's come") appear in a free musical development. The unity of form and musical expressiveness, related to the dramaturgy of the text, are accomplished using elaborate elements such as chromatic sequence (in the text "le, le, le") and an imitative or canonic treatment of the voices.

Two Folk Songs from the 16th Century (1889)

„A lass is caling“; „When Duke Radosav was leaving“

The songs were planned to be presented at the "Great historical concert" of the BCS in the National theatre in 1899, but this was postponed so they were subsequently performed during the 50th Anniversary of the BCS in 1903. Both songs represent the harmonisation of melodies included from the poem *Fishing and Fishermen's Chatting*, written by the Renaissance poet Petar Hektorović in mensural notation and printed in Venice in 1568). According to

Hektorović, the first, a lyric song, was sung in two-part voice while the second, an epic song, the so-called "bugarštica", was described by him as being a tune "in the Serbian manner".

By Moonlight

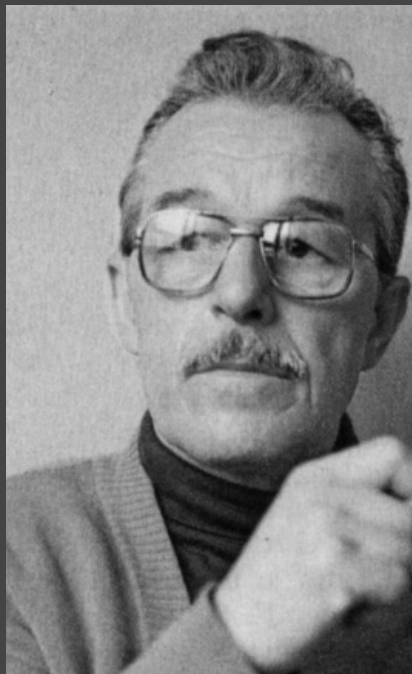
According to the notes of St. Klokić in his transcript of Mokranjac's unfinished score, the song was planned for the unrealised Garland No. 16. Only an autograph first stanza was preserved. It was completed by Kosta Manojlović who insisted on using modal harmonic solutions.

Mekam [A Love Message] (1898)

The song was premiered, together with one other Turkish song *Oh, Meyrima* [Ne güzelsin], during the BCS concert tour in Berlin, Dresden and Leipzig (1899). Both songs were later performed under the title *Two Oriental Songs* or *Two Turkish Songs*. The texts of these love songs were translated by the writer Dragomir Brzak. *Mekam* is distinguished by its changing meter (3/8 and 5/8). It is in g minor but suggests an oriental scale (in D), similar to the Phrygian mode.

◀ Злаїан
Вауда

Млаген
Јаїушић ▶

Боривоје ►
Симић

I РУКОВЕТ

Бојо ми, Бојо, драга душо моја,
у киту те китим,
за фесом те носим.
Дођи, драга, седи, драга,
хај, хај, хај!
Дођи драга, до мене.

Јарко сунце одскочило,
селе, жетва је,
хај, хај, хај!
Устај, не спавај!

Што ти је, Стано, мори,
што ти је, Стано?
Еј, достум Станцице,
млада, зелена!

Каравиље!
Каравиље, лане мој',
кара ли те мајка?
Хај, хај, лане мој',
кара ли те мајка?

„Нит ме кара,
нит ме кара, лане мој',
нит ме разговара.
Већ ме шаље,
већ ме шаље, лане мој',
на Дунав, на воду.“

Ој! ---- Играли се врани коњи.

Рече чича да ме жени,
дуду, реду, реду!
Синоћ рече, јутрос неће,
дуду, реду, реду!

Протужила Пембе Ајша:
„Дертлија сам него паша!
Како нећу дертли бити,
кад ме силна туга мори:
Што је волим, не даду ми,
а што нећу, намећу ми!“

Имала мајка, јадо,
две девојке, ладо,
Ибар вода, лане мој',

GARLAND NO. 1

Boja mine, Boja, dear my heart,
In a posy I pose you,
Neath my fez I wear you.
Come, beloved, sit by me,
hey, hey, hey!
Come, beloved, close to me.

The glowing sun has risen,
It's harvest time, dear lass,
Hey, hey, hey!
Arise, don't sleep!

What ails you, Stana, say,
What ails you, Stana?
Ah, dear friend – Stana,
Young, green!

Carnations!
Carnations, dear love,
Does your mother chide you?
"Neither does she chide me, love,
Nor does she talk to me.

But sends me, dear my love,
To the Danube, water for to
fetch."

Ho! The black horses are
prancing ...

I shall marry, said my uncle,
Dudu, redu, redu!
Last night he said so, this morn'
he said no,
Dudu, redu, redu!

Pretty Ajsa sadly said:
"More aggrieved am I than a
pasha!
How can I not be sad.
When deep sorrow weighs me
down:
Whom I love, they keep from me,
Whom I don't, they force on me!"

A mother had, alas,
Two giris, alack.

носи лудо малено! Ој!
Обадве се, јадо,
разболеле, ладо,
Ибар вода, лане мој',
носи лудо малено!

Наслони главу, Стано, на мене!
Еј, достум Станчице, млада,
зелена!

Имала баба једно момиче –
„Дај ми га, бабо, дај, дај, дај.
Еј, да га китим и да га љубим,
Да му купим свилен фустан,
срмали јеленче!
Дај ми га, бабичко, дај ми га,
бабо, дај!“

II РУКОВЕТ

Осу се небо звездама.
Звездане дане, мој мио брале!
И равно поље овцама.
Звездама нема Данице,

Звездане дане, мој мио брале!
Овцама нема чобана.

Смиљ' Смиљана покрај воде
брала.

Јесам ли ти, Јелане,
говорио, дивна Јело,
да не растеш, Јелане,
покрај друма, дивна Јело,
где пролазе, Јелане,
четовође, дивна Јело,
и проводе, Јелане,
своје чете, дивна Јело!

Маро Ресавкињо,
јеси л' вид'ла, Маро, ресавске
јунаке?

У Будиму граду чудно чудо кажу,
хм, хм, је л' истина, чудно
чудо кажу!
Миш посеја проју по јежеву
пољу,

Ibar waters, dear my loves,
Swept them both away! O!
Both fell ill, o sorrow,
Ibar waters, dear beloved,
Swept them both away!

Lean your head, O Stana, on me!
Hey, dear friend Stana, young
and green!

The old women had a lass –
“Give her to me, give, o give,
For me to adorn her and to love,
To buy her a silken skirt,
A silver and gold embroidered
vest!
Give her to me, old woman,
give, o give!”

GARLAND NO. 2

The sky is filled with stars.
Starry days, my dear brother!
And the field is full of sheep.

But no Morning Star is there.
Starry days ...
Among the sheep no shepherd is.

Smiljana gathered xeranthemums
near the water's edge.

Have I not told you, Jelane,
Told you, lovely Jela,
Not to grow so, Jelane,
Near the highroad, lovely Jela,
Along which pass, Jelane,
The captains, lovely Jela,
And lead their men, lovely Jela

Mara of Resava,
Have you seen the Resava
braves?

In Budim town, a strange
wonder, they all say.
Hm, hm, is it true, a strange
wonder, they say!

A mouse has cornmeal sown in

хм, хм, је л' истина, по жежеву
пољу!

Нарасла је проја мишу до
колена,

хм, хм, је л' истина, мишу до
колена!

Мишу до колена, жаби до
рамена,

хм, хм, је л' истина, жаби до
рамена!

III РУКОВЕТ

Заспала девојка, море,
брегу на камену, море,
море, момак деву буди.

Урани, бела, урани,
урани, бела, на воду,
хајде, бела, урани,
урани, бела, на воду.

Лепо ти је јавор уродио.

Текла вода Текелија –
да станем, да с' одморим,
да мало душом данем ја!
Крај ње расла шефтелија –
да станем, да с' одморим,
да мало душом данем ја!
Под њом седи Анђелија –
да станем, да с' одморим,
да мало душом данем ја!

Ој! – Разболела се Гривна
мамина,
авај, Гривна мамина.

... Пије ли се Текелија –
да станем, да с' одморим,
да мало душом данем ја!

... Разболела се, па ће да умре,
авај, Гривна мамина.

... Љуби ли се Анђелија –
да станем, да с' одморим,
да мало душом данем ја!

the hedgehog's field,
Hm, hm, is it true, in the
hedgehog's field!
The corn has grown to the
mouse's knees,
Hm, hm, is it true to the
mouse's knees!
To the mouse's knees and the
frog's shoulders.
Hm, hm, is it true, to the frog's
shoulders!

GARLAND NO. 3

A maid is asleep, o,
On a hilly rock, o,
And a youth is waking her.

Awake, fair lass, rise up,
Hasten, fair lass, to the water,
Come, fair lass, make haste ...

Fair has your maple-tree
blossomed.

The Tekelija-stream flows swiftly –
Let me stop to rest,
To let my soul have pause!
A peach-tree grows beside it –
Let me stop ...
Neath the tree sits Andjelija –
Let me stop ...

Oh! Mother's Grivna is sick,
Alas, Mother's Grivna.

... Is Tekelija-stream fit to drink?
Let me stop ...

... She's sick and will die,
Alas, Mother's Grivna.

... May I kiss Andjelija?
Let me stop ...

Oho, Nena, how pretty you are,
My desire, how wild you are.
I dance, and sing, and glad am I,
None can know how well I feel!

Аој, Нено, лепа ти си,
жељо моја, пуста ли си,
играм, певам, мило ми је,
нико не зна како ми је!

Чимбирчице, чимбир ми дала;
Имаш косе, шинула те гуја!
Дај да мрсим ја,
твоје, Като, твоје, ашик-злато,
и те до тебе!

Ала имаш очи, морске
трњинице!
„Бога ми, Бог ми их даде,
душе ми, мајка ми их роди.
Остав' се, лудо младо,
не давај севда'(ха) голема!“

Оу, оу, оу! Овако се кућа тече,
у механи свако вече.
Аој, Нено, лепа ти си,
жељо моја, пуста ли си.
Играм, певам, мило мије,
нико не зна како ми је!

IV РУКОВЕТ

Мирјано, ој, Мирјано,
имаш русе косе, Мирјано,
дај, дај, да их мрсим ја!
Изгорех, Мирјано, за тебе!
Мирјано, ој, Мирјано,
имаш чарне очи, Мирјано,
дај, дај, да их пијем ја!
Изгорех, Мирјано, за тебе!
Мирјано, ој, Мирјано,
имаш бело грло, Мирјано,
дај, дај, да га гризем ја!
Изгорех, Мирајно, за тебе!

V РУКОВЕТ

Шта то миче кроз шибљиче?
Стој, доро, стој, добро,
стан', стан', стан', девојко,
душо моја,
стој, не бегај!

А што си се, Јано, росом оросила?

A pretty kerchief you have
given me;
What fine hair you have,
beshrew you,
Let me rumple it, Kata, my love,
And that of the maid next to
you!

Your eyes are like sloes!
"God gave them me.
So help me, my mother gave
them birth.
Let me be, young blade,
Don't heave such sighs!"
O, ho, ho! This is how you make
a home,
Every night in the tavern.
Oho, Nena, how pretty you are,
My desire, how wild you are.
I dance and sing, and pleased
am I,
No one knows how well am I.

GARLAND NO. 4

Mirjana, O Mirjana,
You have such flaming hair,
Mirjana,
Let me, let me, rumple it!
Mirjana, O Mirjana,
You have witching eyes,
Mirjana,
Give, give, let me drink them
up!
Mirjana, O Mirjana,
Your throat is white, Mirjana,
Let me, let me bite it!
For you I burn, o Mirjana!

GARLAND NO. 5

What is stirring in the bushes?
Halt, good my steed, halt,
Stay, slay, stay, lass, my love,
Stay, don't flee!

Why Jana, are you be-dewed?

... Да л' је срна ја л' кошута?
Стој, доро, стој, добро,
стан', стан', стан', девојко,
душо моја,
стој, не бегај!

„Коња седлаш, куд се
спремаш,
ах, мој Којо, име моје,
ах, мој Којо, Кокане?“
„Ја се спремам Београду,
моја Фато, моје злато,
моја дилбер-госпођо!“

Повела је Јела два коња на воду,
једно братовога, друго
војновога.
Братовога коња мутном водом
поји,
војновога коња бистром
водом поји.

Мој се драги на пут спрема,
и пева, злато моје, и пева –

а ја, јадна, коња седлам,
и плачем, сунце моје, и плачем.

Леле, Стано, мори, малка
Стано! Иха!
За Стана се, мори, Будим бије,
Биле, биле, мори, три године
Будим града, мори, безистена.
Најмели се, мори, клети Турци,
па разбиле, мори, Будим-
града безистена!
Заробиле, мори, малка Стана!
Леле Стано, мори, малка Стано!

Ој, за гором, за зеленом,
нешто јасно подврискује,
баш ко грло девојачко.
Оде момче да обиђе,
ал' девојче савезано
танком жицом ибришима,
пак се моли младу момку:
„Одреши ме, млад јуначе,
ја ћу теби сеја бити!“
„Имам сеју и код куће!“

... Is it a doe or a hind?
Halt, good my steed, halt,
Stay, stay, stay, lass, my love,
Stay, don't flee!

"Your horse is saddled, whither
are you going,
Ah, my Koja, mine own,
Ah, my Koja, Koja?"
"I'm riding to Belgrade,
My Fata, my treasure,
My lady-love!"

Jelena led two horses to water,
One is her brother's, the other
her lover's.
She gives muddy water to her
brother's horse,
And clear water to her lover's.

My sweetheart means to travel,
And he sings, dear one, sings -
While I, woe is me, his horse am
saddling,

And weeping, o my sun, and
weeping!

Alas, Stana, little Stana, ho!
For the love of Stana, Budim
has been fighting,
Fighting, fighting, yea, for three
long years.
In Budim-town, yea, that
market-town.
The cursed Turks assaulted and
Tore down that market town,
And little Stana was made
captive!
Woe is Stana, little Stana!

In the forest green,
Something softly whimpers,
As from a girl's throat.
A young goes to see
A maiden bound by
A thin silken wire.
She begs the youth:
"Unite me, o young gallant,

„Одреши ме, млад јуначе,
ја ћу теби љуба бити!“
Одреши је младо момче,
одведе је белу двору.

Ој, ђевојко, душо моја ...

Вишњицица род родила ...

... Ће 'но синоћ с тобом стоја',
остаде ми сабља моја!

... Нема вишњу кој да бере ...

Ајде, море, момичето,
да играме, да певаме!
„Как' ће, лудо, младо,
да играме, да певаме?
Јоште нисам кокошките
нахранила, накрмила!“
Ајде, море момичето,
да играме, да певаме!
Хај, хај, лудо, младо,
да играме, да певаме!

VI РУКОВЕТ

Књигу пише Мула-паша,
хај, хај, хај!
Мула-паша из Видина,
па гу шаље у Неготин,
у Неготин, Ајдук-Вељку.
„Чу ли мене, Ајдук-Вељко,
Да ми дадеш Неготина,
Неготина од Крајина!
Ако ли ми ти не дадеш,
попритегни логорете,
логорете, топовете –
јер ти иде силна војска,
силна војска, до три паше.“
Одговара Ајдук-Вељко:
„И ја имам силну војску,
силну војску: три нахије.
Главу дајем, Крај'ну не дајем!“

Расло ми је бадем дрво
танко високо,
под њим седи Ајдук-Вељко
с лепом девојком.

And your sister I shall be!"
"I already have a sister at home!"
"Untie me, young gallant,
And your true love I shall be."
The youth untied her,
To his white abode he took her.

O dear maiden, sweet my soul ...

The cherry-tree is ripe with fruit ...

... Where with you I stood last night,
There I left my sword behind!

... Now ther's none to pick the
cherries ripe ...

Come along, my lass,
Let us dance and sing!
"Oh, how shall I, you foolish lad,
Dance with you and sing?
The hens I have not fed."
Come, just the same, my lass,
Let's away to dance and sing!

Hey, hey, you winsome lass,
Let us dance, let us sing!

GARLAND NO. 6

Mula-Pasha pens a letter.
Hey, hey, hey!
Mula-Pasha of Vidin
Sends the letter to Negotin,
To Negotin, to Haiduk-Veljko,
"Did you hear me, o
Haiduk-Veljko,
You're to give me Negotin,
Negotin in the Krajina!
If you refuse,
Rally all your camps,
Your camps and your cannon -
For a mighty host is nearing,
A mighty host with three pashas."
Haiduk-Veljko answers thus:
"I also have a mighty host,
A mighty host from three counties.
My head I'll give, Krajina not!"

Ајдук-Вељко по ордији шеће,
еј, па дозива Чарапића Васу.

Кад Београд Срби узимаше,
еј, Емин-Каду бастисаше,
бастиса је тужну јадну,
Ајдук-Вељко.

Болан ми лежи, море,
Кара-Мустафа,
Болан ми лежи, море, хоће да
умре,
Бре, ђиди, дели, Кара-Мустафа.
„Кој’ да ти паше, море, та
бритка ђорда?”
Бре, ђиди, дели, Кара-Мустафа.
„Нека гу паше, море, тај
Ајдук-Вељко,
јербо је бољи јунак од мене!”
„Кој’ да ти љуби, море та верна
љуба?”
Бре, ђиди, дели, Кара-Мустафа.
„Нека гу љуби, море,
тај Ајдук-Вељко,

јербо је бољи јунак од мене!”

VII РУКОВЕТ

Море, извор вода извирала,
оф, море, оф!
Море, над извором мома стоје,
На извор се огледала,
сас лице се разговара:
„Море, леле, лице, бело лице,
Как’ сам бела и румена,
оште да сам црноока!
Море, пуста слика на Стојанку,
земала би’ ја Стојана”.

Ајде, кој’ ти купи куланчето;
хај, хај, хај, куланчето,
де, ђиди, де, куланчето!
„Ајде ми го купи лудо, младо,
лудо, младо, нежењено.”
Ајде, кој’ ти купи свилен
фустан? ...

Што ли ми је, мила-ле, мајко,

An almond-tree has grown
Tall and thin,
Under it sits Haiduk-Veljko,
with him a maiden fair.
Haiduk-Veljko about his army
paces,
And calls out to Vasa Čarapić.

When the Serbs took over Belgrade,
The Lady Emina they captured.
It was Haiduk-Veljko who
Seized the hapless woman.

Ailing lies, the Kara-Mustafa,
Sick he lies, he's going to die,
Oh, the brave Kara-Mustafa.
"Who's to gird, o Pasha, your
sharp sword?"
"Let that Hajduk-Veljko gird it,
For he's a better warrior than I!"
"Who's to have your true love, o?"
"Let that Hajduk-Veljko have her,
He's a better warrior than I!"

GARLAND NO. 7

A source springs forth,
Hear, o, hear!
A lass stood near the source,
She looked at her image in the
water,
And to it she spoke:
"Alas, oh, face, my white face,
How white and rosy am I,
I lack only dark eyes!
Oh, what a fine image Slojanka
has,
I'd gladly wed Stojan".

Come, who bought you the
girdle?
Hey, hey, hey, the girdle,
Yes, rascal, yes, the girdle!
"Come, he bought it for me,
bonny youth,
Bonny youth, gay bachelor ..."
Come, who bought you the
silken robe?

и драго,
млад арамија, стара мајко, да
одам.

Посеја дедо големата њива. Иха!
Данга, ланга, големата њива.
Еј, гором диње, долом
лубенице.

Данга, ланга, долом лубенице.
Еј, навади се ерген-момче
младо.

Данга, ланга, ерген-момче
младо.

Еј, гледала га дедова (в)унука.
Данга, ланга, дедова (в)унука.

„Варај, Данке, гиздава девојко!“
Седи Данка на високи чардак,
у руци ву шимшир јогледало:
начешља се Данка, јогледа се.
Изговара Данкина стрина:
„Варај, Данке, гиздава девојко!
Варај, Данке, варај!“

VIII ПУКОВЕТ

Џанум, на сред село шарена
чешма

течаше, аго, течаше.

Џанум, на тај чешма две до
три моме
сеђају, аго, сеђају.

„Џанум, дајте мене та мутна
вода,
да пијем, аго, да прођем!“

„Џанум, тебе има та бистра
вода
да пијеш, аго, да спијеш.“

Што Морава мутно тече,
мутно тече и крвава?

Жалости моја!

Бањале се три девојке,
бањале се, тужне, јадне.
Жалости моја!

Разграна се грана јоргована.
Оф, нека, нека, нека,

How glad I am, mother dear,
Young, to join the rebels, old
mother ...

Grandfather has sown a vast
field. Leap high!

Danga langa, a vast field.

Melons in the hills,
watermelons in the dales,
Danga langa, watermelons in
the dales.

Hey, a youth's been coming round,
Danga langa, a bachelor youth.
Hey, the old man's granddaughter
set her eyes on him.

Danga langa, the old man's
granddaughter.

"Beguile, Danka, beauteous maid!"
Danka sits on her high porch,
In her hand a boxwood mirror:
She combs her hair, looks in the
mirror,
Danka's aunt advises her:

"Beguile, Danka, beauteous maid!
Beguile, Danka, beguile!"

GARLAND NO. 8

Dear, in the middle of the
village, a gaudy fountain.
It's water, aga, is flowing, flowing.
By the fountain sit two, three maids,
Sitting, aga, sitting.

"My dear, give me some of that
murky water
To drink, and to go on!"
"Hear, for you is the clear water,
To drink, aga, then to sleep."

Why does the Morava turbid flow,
Turbid flow and bloody?

Oh, sorrow mine!
Three maids were bathing,
Bathing, sad and wretchedly.
Oh, sorrow mine!
The lilac-tree has spread its branch,
So it may, so it may,

грана јоргована.
Под њом седи лепа Јулијана.
Оф, нека, нека, нека,
лепа Јулијана.
„Кому везеш свилену мараму?
Оф, нека, нека, нека,
свилену мараму?“

Скоч', коло, да скочимо
кој' може, да не може,
ми други, да можемо!
Све до пута правовита,
све до реке Обланове,
скоч', коло, коло, скоч!

IX РУКОВЕТ

Пољем се њија,
ој, зор-делија,
по пољу равну,
на коњу врону.
Еј, гледала га
Ајка са чардака ...

Роса плете русе косе,
деде, Роле, Роле,
деде, јање моје!
Роса мајци говорила:
„Удаји ме, мајко моја!“
„Удаћеш се, кајаћеш се!“

Лов ловили грађани,
Бисер-роса, магла пала,
грађани, грађани ...

У Ивана господара,
Сади јелу у планину,
посади је жутом дуњом,
жутом дуњом и неранцом.
Наврнуо жубор воду,
стави стражу младу мому.

X РУКОВЕТ

Биљана платно белеше
на охридските извори,
ми поминаха винари,
винари Белограђани.

The lilac branch.
Neath it sits pretty Julijana,
So she may, so she may,
The pretty Julijana.
"For whom are you embroidering
that silken kerchief?
So you may, so you may,
That silken kerchief?"

Leap high in the kolo,
Who can, and who can't,
We others, who can!
All the way to the straight road,
To the Oblana river,
Leap high in the kolo, leap!

GARLAND NO. 9

In the field is swaying, o,
The mighty brave riding,
Along the level field,
On his black horse.
And Ajka from her porch
Casts her eyes upon him ...

Rosa plaits her fair hair,
Come, Rosie, Rosie,
Come, my little lamb!
Rosa said to her Mother:
"Let me marry, Mother mine!"
"You'll marry, then be sorry!"

The folk have gone a-hunting,
Pearly dew, a foggy morn,
O, the folk, the folk ...

At Prince Ivan's
A fir-tree on the hill was planted,
And a yellow quince-tree,
A yellow quince and an
orange-tree.
He turned on the rushing water,
And placed a maid to guard them.

GARLAND NO. 10

Biljana whitened her linen,
By the waters of the Ohrid source,
Some vintners came along.

„Винари, Белограђани,
кротко терајте карванот,
да не ми платно згазите,
от ми је платно даровско.“

„Биљано, момо убава,
ако ти платно згазиме,
со вино ће го платиме!“

„Винари, Белограђани,
не ви го сакам виноно:
ток ви го сакам лудоно,
што напред тера карванот,
што носи фесот над око,
Биљану гледа под око!“

До три ми пушки пукнале,
леле, туго,
до три јунаци паднале, леле, туго,
до три ми мајке, леле, туго,
плакале!

Динка двори мете,
дробни солзи рони;
Динка попова, Икономова, оф!
Дробни солзи рони,

танки прсти крши –
Динка попова, Икономова.

Пушчи ме, мајко-ле мила,
до на двор, да видим:
ми врви, мајко-ле мила,
но лудо, и младо ...
За него, мајко-ле мила,
ја сакам! ...

Никнало, никнало цвекје
шарено,
во моми ... во моминото
пенџерче,
Дење го, дење го мома
вардеше,
Нокје го, нокје го бекјар
крадеше.
„Де, гиди, де, гиди, бекјар
будала:
Не знајеш, не знајеш Фанче да
љубиш –
сам' знајеш, сам' знајеш –
цвекје да крадеш!

"Vintners from Belograd,
Gently drive your caravan,
My linen not to trample.
It is my wedding-dower."

"Biljana fair maiden,
If we trample your linen,
With wine we'll pay you!"

"Oh, vintners from Belograd,
I don't seek your wine:
but the handsome young man,
Who's driving your caravan,
With fez tilted over his eye,
His glance bent on Biljana!"

Three rifle shots were fired –
Alas, oh, sorrow,
Three heroes have fallen, alas,
oh, sorrow,
Three mothers, oh sorrow, are
weeping!

Dinka sweeps the halls,
Sad teardrops falling,
Dinka, the priest Ikonomov's

daughter, o!
Sad teardrops falling,
Slender hands wringing,
Dinka, the priest Ikonomov's
daughter.

Let me out, Mother dear,
To the street, to see:
The passer-by, Mother dear,
The bonny youth ...
He, Mother dear,
Is whom I seek!

Gay flowers have blossomed,
On the maiden's window-sill,
In the day, the maid grow them,
At night, the young blade steals
them.

"Upon my soul, you foolish
bachelor:
You don't know how to love a
maid –
You only know how flowers to
steal!"

XI РУКОВЕТ

„Писаше ми, Стано, мори,
у низам да идем!
Да л' д' идем, Стано, да ли да
не идем;
да л' д' идем, душо, да ли да
не идем?“
„Бедеља му прати, море,
ти ми дома седи;
не иди, бато, дома ми остани,
не иди, лудо, дома ми остани!“
„Бедеља ми некје, Стано,
ток ми мене окје.
Да л' д' идем, Стано, да ли да
не идем;
да л' д' идем, душо, да ли да
не идем?“
„Коња врана прати, море,
ти ми дома седи!“
„Коња врана некје, мори,
толко мене окје!
Да л' д' идем, душо, да ли да
не идем?“

„Ој, иди, лудо, ни да ми не
дојдеш!“

Црни горо, црни сестро,
није да црниме:
ти за твоја листа, сестро,
ја за моја младос'!
Твоја листа, горо, сестро,
назад кје се вракја,
моја младос', горо, сестро,
никад, ни до века!

Ој, Ленко, Ленко, Ставрова
кјерко!

„Ој, Мано, Мано, Мано,
Мано, будало!“

Јас кје ти купим тај широк
фустан,
ти да га носиш, јас да те
гледам!

„Јазе си имам брата терзију,
тој кје ми скроји тај широк
фустан.“

Кје ти нанижем та жолта реска,

GARLAND NO. 11

"They wrote, Stana, to me
The army to join!
Should I go, Stana, or should I not;
Should I go, dearest, or not?"
"Send them a proxy, oh,
And you stay at home;
Don't go, rash boy, stay at home!"
"They don't want my proxy, Stana,
It is me they want.
Shall I go, Stana, or should I not;
Shall I go, dearest, or should I not?"
"Send them your black horse,
You stay at home!"
"They don't want my horse,
So much they want me!
Should I go, dearest, or should
I not?"
"Oh, go, you fool, nor ever come
back!"
Bemoan, o forest, bemoan o sister,
Let's bemoan together:
You for your leaves, sister,

I for my youth!
Your leaves, o forest,
Will always return,
My youth, sister forest,
Never will, to the end of time!"

Lenka, Lenka, Stavro's daughter!
"O, Mano, Mano, Mano!
Mano, you fool!"
I'll buy you a flowing skirt,
for you to wear, for me to admire!
"My brother is a tailor,
He'll sew me an ample skirt."
I'll make you a yellow fringe,
For you to wear, for me to admire,
O Lenka, Lenka, o
Stavro's daughter!
"My brother's a merchant
Who will buy me the yellow fringe!
O, Mano, Mano, Mano,
Mano, you fool!"

Bemoan, oh, forest, bemoan, oh,
sister.

ти да гу носиш, јаз да те
гледам!

Ој, Ленко, Ленко, леле,
Ставрова кјерко!
„Јазе си имам брата трговца,
тој кје ми купи та жолта реска!
Ој, Мано, Мано,
Мано, будало!“

Црни горо, црни сестро!

„Калугере, црна душо, ајде, де!
Не најде ли кован колан?“

Калугер се луто кл'не:
„Ако сам зел кован колан,
Како колан да се вијем
Око твојта танка снага.“

„Калугере, црна душо, ајде, де!
Не најде ли дробен ђердан?“

Калугер се луто кл'не:
„Ако сам зел дробен ђердан,
Како ђердан да се свијем, ајде,
де!
Око твој'то бело грло!“

XII РУКОВЕТ

Дека си била данаске, Цвето,
ваздан ти очи не видов,
ваздан ти очи не видов, лудо,
ни залог леба не јадов.

„Наше сам лојзе чувала, Јово,
и златан ђердан затрла!“
Не плачи, Цвето, не тужи,
лудо,

ја сам ти ђердан нашао:
на бистер, ладен кладенец,
дека си овце појила, Цвето,
и мене младо гледала!

Ај! Аман, шетнала си, море,
Јано,
аман, шетнала си, море, добре –
аман, по ти тесни сокаци,
аман, по ти високи чардаци!
Душо, Јано, туго моја,
срце кје ми звадиш!
Ај! Аман, ситан бисер бераше,
Аман, под грло га носаше,

"O monk, you black-robed man,
come, come!

Did you not find the buckled belt?"

The monk swears wrathly:

"If I've taken the belt,

May I twine myself

Round your slender waist."

"O monk, you black-robed man,

Did you not find the

tiny-beaded necklace?"

The monk swears wrathly:

"If I've taken the necklace,

As a necklace I'd encircle

Your white throat!"

GARLAND NO. 12

Where were you, Cveta, today,
Haven't seen your eyes all day,
Haven't seen your eyes all day,
o, dear!

Nor a morsel of bread have I eaten.

"I looked after our vines, Jovo,

And lost my golden necklace!"

"Don't cry, Cveta, don't sorrow, girl,
I've found your necklace:

By the clear, cool spring,

While you watered the sheep.

Cveta,

And gazed at me, a youth!"

Oh, you were walking, Jana,

Oh, you were walking, good maid,

Oh, in the narrow streets,

Oh, among the tall houses!

Dear my Jana, my sweet sorrow,

My heart you'll break!

Oh, tiny pearls you were stringing,

Oh, round your throat you wore

them,

Oh, round your waist a crimson

girdle,

Oh, you in your coloured silk

pantaloons,

Dear my Jana, sweetest sorrow,

My heart you are breaking!

Have I not, have I not

Аман, ал' бајадер на појас,
аман, џам шалваре од појас.
Душо, Јано, туго моја,
срце кје ми звадиш!

Да л' немам, џанум, да л' немам
русе косе, мајко-ле, де?
Твој ти је, син ти је, чифтели
чапк'н,
ал' да га најде, зло да га најде,
што бехане најдо ја!

По механе пије,
по махала спије,
никад дома није,
мајко-ле!

Да л' немам, џанум, да л' немам
црне очи, мајко-ле, де?
Твој ти је, син ...

Да л' немам, џанум, да л' немам
бело лице, мајко-ле, де?
Твој ти је, син ...

Цвеће цафнало, нине,
у наша градина.

Как да кајдишем, мале,
да га одкаснем.
Жауно ме, миуно, мале мој,
да га одкаснем.

Седи мома на пенџеру,
свилу везе на ђерђеву,
свилу везе, гајтан плете.
„Да ја знадем, мој гајтане,
да ће тебе стар носити,
ликом би те ја оплела,
а копривом накитила.
Да ја знадем, мој гајтане,
да ће тебе млад носити,
златом би те ја оплела,
а бисером накитила.
Да ја знадем, мој гајтане!“

XIII РУКОВЕТ

Девојка јунаку прстен повраћала:
„Нај ти прстен, момче, мој те
род не љуби.
Ал' ме немој младу на глас

Fair hair, Mother, say?
Your son, your son, is a rascal,
And if found, he'll pay for it,
For all his excuses!
In taverns he drinks,
In the town he sleeps,
Never at home is he,
O, Mother!
Have I not, have I not
Black eyes, Mother, say?
Your son, your son ...
Have I not, have I not,
A fair face, Mother, say?
Your son, your son ...

The flowers have blossomed,
Mother,
In our garden ...
How should I pluck them,
Mother dear?
When I'm both glad and sorry,
To pluck them.

The maid sits at the window,

Stretching the silk over the
tambour.
She embroiders the silk and
plaits the braid.
"If I knew, o, my braid,
That an old spouse will wear it,
With bast I'd plait it,
With nettles adorn it.
If I knew, my braid,
That a youth will wear it,
With gold-thread I'd plait it,
With pearls adorn it,
If only I knew, o, braid!"

GARLAND NO. 13

The maid to her sweetheart
returns the ring:
"Take back the ring, o youth, my
family care not for you.
But don't voice this abroad,
for I'm a maid unfortunate in all.
Where sweet basil I plant, there
wormwood grows.

износити,
јер сам ја девојка у свачем
несретна.

Где босиљак сејем, ту ми
пелен ниче.

Ој, пелен – пеленче, моје
горко цвеће!

Тобом ће се моји свати закитити,
кад ме стану младу до гроба
носити.“

Ој, убава, мала момо,
дос, дос!

Косе су ти ибришими,
очи су ти трњинице,
ој, убава, мала момо,
уста су ти кутијица,
ситни зуби – низ бисера,
лице ти је артијица,
ој, убава, мала момо,
веће су ти пијавице,
ој, убава, мала момо.

Славуј – пиле, море, не пој рано,

ој, Недељо, море, дилберо!
Не буди ми, море, господара.
Сама сам га, море, успавала,
Сама ћу га, море, пробудити.

Крце, крце, нова кола,
еј, туге, туге њене,
еј, туге тужице!
А кој' ми се у њим' вози?
Ленка ми се у њим' вози.
Ако јој је рабација?
Мика јој је рабација.
На волове подвикује,
а на Ленку намигује,
Крце, крце, а на Ленку
намигује,
крц, крц, крц.

XIV РУКОВЕТ

Кара мајка Алију,
еј, и невјесту Ајрију;
еј, неће Ајрада ради,
еј, већ се с' мајком инади.

O wormwood – my bitter plant!
My wedding-guests will wear it
When young to my grave I'm borne."

O lovely young lass,
Dos, dos!
Your hair is silken,
Your eyes are sloes,
O lovely young lass,
Your mouth a tiny box is,
Your tiny teeth – a row of pearls,
Your face is paper-white,
O beauteous young maid,
Your brows are snake-like,
O beauteous young maid.

Nightingale, don't sing so early,
O, Nedelja, you gallant!
Don't awaken my master,
Myself I put him to sleep,
Myself, I shall awaken him!

Creak, creak, a new cart,
O her sorrow, her sorrow,

O, deepest sorrow!
And who's riding in it?
Lenka rides in it.
And who's her coachman?
Mika is her coachman.
He shouts at the oxen.
He winks at Lenka,
Creak, creak and he winks at Lenka,
Creak, creak.

GARLAND NO. 14

Mother chides Alija,
Aye, and his bride Ajrija;
Oh, Ajrija will not work,
But rather spites the mother.
When Alija heard of this,
Hey, he went after Ajrija,
Hey, he drew his knife,
Hey, to kill Ajrija with it.
Ajrija begs him spare her
"Oh, don't kill me, Alija!"
"Hey, here's an apple for the mother,
Hey, Ajrija is no more."

Кад то чуо Алија,
еј, он поћера Ајрију,
еј, па потеже он свој нож,
еј, да убије Ајрију.
Моли му се Ајрија:
„Еј, не убиј ме, Алија!“
„Еј, нај ти мајко, јабуку,
еј, нема више Ајрије.“

Свака тица у шумици
еј, пјева пјесму весело,
а ја тужан, у тавници,
еј, пјевам пјесму жалосно.

Дјевојка виче из танка грла,
аман! – с висока брда:
„Море ли бити, што бит' не море,
риба без воде, тица без горе,
а ја дјевојка, без млада момка?“

Што но ми се Травник замаглио;
еј, да ли гори, да л' га куга мори?
Дјевојка га оком запалила,
еј, чарним оком, кроз срчали

пенџер!

Узраст'о је зелен бор,
– ајде ми, ајде, вај! –
Узраст'о је зелен бор,
уз Алагин бјели двор,
– шибајде, шибајде,
шибајде, вар!
Ту је кметство и дивор,
и у кметству Нико мој.
Милиј' ми је Нико мој,
но све село и вас род!

XV РУКОВЕТ

„Марије, бела Марије,
што си тол'ко расплакана?“
Нанана, нана, нанана ...
„Да ли си гранка згрешила,
или си игла скршила?“
„Несум ни гранка згрешила,
несум ни игла скршила.“
„Толко ме мајка не дава,
за младо комшичето.“

Every bird in the forest
Sings a merry song,
While I forlorn in my gaol,
Hey, am singing a mournful song.

A girl speaks out from her
gentle throat,
Alas! From a tall hill:
"Can there be, what cannot be,
A fish without water, a bird
without woods,
While I a girl, without a young beau!

Why is Travnik so misty to my view;
Hey, is it on fire, or does the
plague affect it?
A maid has set it aflame with
her eyes,
Oh, her dark eyes through the
glass window!

The green pine-tree has grown,
Come on, come on
The green pine-tree has grown,

In Alaga's white castle.
– Šibajde, šibajde,
Šibajde, var!
The village folk and divan are here
Among them Niko mine,
Dearer is my Niko
Than all the village and people in it!

GARLAND NO. 15

"Marija, pretty Marija,
Why are you weeping so?"
Nanana, nana, nanana ...
"Have you lost a stitch,
Or have you broken the needle?"
No stitch have I lost,
Nor no needle broken.
But my mother will not let me wed
My young neighbour.

O, the moon is shining bright,
– Vaj, vaj, come!
Two brothers are supping,
Hey, supping and talking:

Еј обасјала месечина,
– вај, вај, ајде!
Двојца браќја вечераја,
еј, вечераја, збор зборваја:
„Да го крадем Марушето,
Марушето поповото,
најличното, најмилото!“

Бог да го убије, мамо,
Бог да го убије,
– вај, вај, ајде!
Комшичето, мамо, терзичето,
што ми га ускроји, мамо,
тесно то јелече,
јелечето, мамо, џамаданчето.
Много ме стегаја, мамо,
под мишките.
Ох, глава! – Ох, срце! – Ох, цигер! –
Ох, танка половина, мамо,
за беќјара!
Ох, што помина, мамо,
крај пенџера!

Прошета' девет, мајко, години,
Казандисав десет, мајко, иљади.
Во једна вечер, мајко, и дадов
све за једно моме, мајко, убаво!

Сејала Динка босиљак,
на бели камен мраморен.
Не ми изникна босиљак,
толко изникна жолт маргарит.
Писнала Динка да плаче:
„О, леле, Боже, до бога!“

ПРИМОРСКИ НАПЈЕВИ

Возила се шајка, мала барка,
Пуна барка младих девојака.
Барка им је од сувога злата,
Весла су им сребром
посребрена,
А капитан Аница дјевојка.

Збогом, нехарна душо,

"Shall we abduct Maruša,
Maruša, the priest's daughter,
The prettiest, the dearest!"

May God punish him. Mother,
God punish him,
– Vajde, vaj, vaj!
The neighbour, Mother, the tailor,
The vest he's sewn me, Mother,
The vest is too tight,
It's much too tight, Mother,
Under my armpits,
Oh, my head! – Oh, my heart!
Oh, my waist, Mother,
All ache for the bachelor!
Oh, for he passes, Mother,
Under my window!

Nine years I've spent, Mother,
Earning thousands by the tenth,
Mother.
But in one single night, Mother,
I gave
It all for a lovely maid, Mother!

Dinka planted sweet basil
On a slab of white marble.
No basil sprouted,
but so many yellow daisies.
Dinka burst into tears:
"O, God, woe is me!"

Translated by
Vidosava Janković

COASTAL TUNES

A boat, a small barge sailed,
A boat full of young girls.
The boat is of pure gold,
The sails are silver-plated,
And the skipper is girl Anittza.

Farewell, you ungrateful soul,
We must part!
What am I to do
So far away from you?
Above the vast fields,
Above the deep sea,
Above the high hills,

Треба нам се дијелити!
Шта ћу ја јадан чинити
Далеко од тебе?
Преко пространа поља,
Преко дубока мора,
Преко високих гора,
Жалостан зваћу те!

Попухнул је тихи ветар,
Тихи ветар из Леванта.

Ај, зелена, зелена,
Трајна, нина, нена,
Зелена млада дубрава.

Ој, Јелена, водо ти ледена,
Трајна, нинена,
И уз воду ружица румена.

Зибала Јане Павла детића,
Зибала га је целих девет љет,
Десето љето мито питала.

Врбнице над морем, висока

планино,
Трајна, нина, нинена,
У теби се гоје по избор дјевојке!

Мајка Мару преко мора звала:
„Јеси л', Маре, те рубе опрала?“
„Нисам, мајко, тек што сам
почела“
„Шта си, Маре, летњи дан
делала?“
„Мајко моја, ружице сам брала,
Пуна недра и оба рукава.“

КОЗАР

Ајде де!
Отуд иде лудо младо,
Лудо младо нежењено,
Капата му од јазовец,
Опинци му од решето,
Право пречи у село,
Ајде де!

Цениле го сељани:

I'll call you, full of sorrow!
A silent wind began to blow,
A silent wind from the Levant.

Ah, green, green,
Trajna nina nena,
The green young grove.

Oh, Helen, you cold water,
Trajna nina nena,
And by the river a pink rose.

Jane swung Paul, a little brat,
Swung him for full ten years,
And after that, asked for bribe.

O, Vrbnik town over the sea,
You high mountain,
Trajna nina nena,
You are the place of raising
All choice girls!

Mother called Mara across the sea:
"Have you washed that laundry,

Mara?"
"No, mother, I just began to."
"But what did you do
All this summer day long?"
"I picked little roses by the sea,
My bosom and both sleeves
Are full of them!"

THE GOATHERD

Ajde, de!
Here comes a young and foolish
youth,
A young and foolish bachelor;
A badger fur cap on his head,
Peasant leather shoes on his feet,
And he goes straight to the village -
Ajde, de!

The villager appraised him,
Some highly, some lowly;
Can he be a herdsman,
Can he be a goatherd?
Ajde, de!

„Би ли мало, би л' много.“
Цениле го говедара,
Цениле го козара,
Ајде де!

Цениле го сељани,
Даваше му говеда,
Некје момче говеда;
Даваше му козице,
Окје момче козице,
Ајде де!

Бирале го сви сељани,
Бирале го за козара,
Дадоше му три козице,
Три отера, две дотера,
Па се чуди која нема,
Која де?

Попела се козица
На два на три глоговца,
Паде коза те умре,
Стаде момче да реве:
„Ле-ле-ле, козице,

Моја вита рогушо,
Ци! ци! ци! козице,
Моја вита рогушо,
Ле-ле!

Кад ја тебе накормим,
Чабар млеко надојим,
Те сви момци нараним,
Ле-ле-ле!“

(Милован Глишић [?])

ДВЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ ИЗ XVI ВЕКА

И кличе двојка, покличе
девојка,
Још кличе девојка млада ми
тере гиздава,
Млада тере гиздава,
Са брег бела девојка Дунаја.

Када ми се Радосаве војевода
одиљаше

The villagers respected him,
Offered him cattle,
The youth did not want cattle;
They offered him little she-goats,
The youth wanted little she-goats –
Ajde, de!

All the villagers voted for him
And chose him to be their
goatherd;
They gave him three little
she-goats,
He drove all the three away
And took other two goats
Wondering where was the third,
Which one of them?

On a hawthorn stick it climbed,
Fell down and died,
And the youth began to yell:
“Woe-woe-woe, my little
she-goat,
My little and slender horny thing,
Ouch-ouch-ouch, my little

she-goat;
When I give you a feed
A bucket full of milk I get,
And all boys are full and happy,
O woe-woe, woe is me!”
(Milovan Glišić [?])

TWO FOLK SONGS FROM THE 16TH CENTURY

A lass is calling, a cheerful lass;
She's still calling, the young
and ornate lass,
The young and ornate one calling
From the bank of Danube, the
white lass.

When Duke Radosav was
leaving
His town, his beautiful Siverin,
Often did he turn back to see
His Siverin again,

Од својега града дивнога
Сиверина,
Често ми се Радосав на
Сиверин обзираше,
Тере то ми овако белу граду
бесијаше:

„Ово ми те остављам, бели
граде Сиверине,
Мој дивни граде.
Не знам веће вију ли те, не
знам веће видиш ли ме.“

(Према: Петар Хекторовић:
*Рибање и рибарско
цријоварање*)

МЕКАМ (Севдахли аваз)

Синоћ доцкан стиже ми гаваз,
Те донесе севдахли аваз:
Тебе чека белолика Лејла,
Чарноока ашикли Лејла.

Булбула пој, песама рој,
И Лејлин сјај, сарајски бај,
Чампара јек, шаркија звек,
И Лејлин жар, сарајски чар,
Тебе чека радосно – Алах!
Да те гли заносно – иншалах!

Ти си ми свет, ти си ми рај,
Дођи драги мој,
Тебе чека слатки загрљај.
Барабар пијмо сад, пољуб дај,
Барабар дај да пијемо
И да се љубимо,
Пехар дај, пољуб дај,
Рајску дај нам сласт!
Изгорох, пропадох,
Све за тебе ја.

Синоћ доцкан стиже ми гаваз,
Те донесе севдахли аваз:
Тебе чека белолика Лејла,
Чарноока ашикли Лејла.

Превод са турског:
Драгомир Брзак

And then uttered these words
To his white town:
"I'm leaving, you my white
And beautiful town of Siverin;
I don't know whether I shall see
you again,
I don't know whether you will
see me again."

(Based on Petar Hektorović's work
Fishing and Fishermen's Chatting)

MEKAM (A Love Message)

Last night, late, I got a message
- *avaz*
From a messenger, guard - *gavaz*:
"Beautiful Leyla is waiting for you,
The dark-eyed Leyla, in love
with you!"

A nightingale's song, a whole
throng

And Leyla's splendor
In the beauty of the caravanseraï,
With fine string music and drums
She is waiting for you, with joy
- Alah!
To embrace you enthrallingly
- inshalah!
You are my world, you are my
paradise,
Come to me, my darling, rise,
A sweet embrace is waiting for you.
Let us drink now together,
Give me a kiss,
Let us drink now together
And kiss each other,
Bring here a goblet,
Give me a kiss,
A paradistical bliss!
I am burning with love,
I am ruined because of you,
All for you, my darling.

Last night, late, I got a message
- *avaz*

МЕКАМ

Telegrafi telleri telli,
Yakti beni incedi belli.
Yara Leyli, tirillili Leyli,
Karagözlü, sevgili Leyli.

Ben bu gül bir güzel gördün,
Bekar cennet sarayından.
Gece gündür ederim Allah!
Elbet sararım inşallah!

El(i)ni aldım elma güzel,
Onunla içtük daylere!
Beraber içtük gül bade, of!
Şimdi de düştük dillere.

Telegrafi telleri telli,
Yakti beni incedi belli.
Yara Leyli, tirillili Leyli,
Karagözlü, sevgili Leyli.

ОГРЕЈАЛА МЕСЕЧИНА

Огрејала месечина
Магдалено, Магдалено моме,
Сите були на чардаку,
Сите були у шалваре,
Само Магда у јелече.¹

¹ Текстови и преводи песама дати су према *Стиван Сив. Мокрањац - Сабрана дела*, Том 1: *Свејшовна музика I* и Том 2: *Свејшовна музика II*, Музичко-издавачко предузеће „Нота“ и Завод за уџбенке и наставна средства, Књажевац - Београд 1992. и 1994.

From a messenger, guard – *gavaz*:
"Beautiful Leyla is waiting for you,
The dark-eyed Leyla, in love
with you!"

BY MOONLIGHT

In the ray of moonlight:
Magdalene, dear lass Magdalene
All Moslem women standing on
the porch,
All Moslem women wearing
pantaloons,
Just Magda I wearing
An embroidered sleeveless jacket.

Translated by
*Aleksandar Saša Petrović*¹

¹ Texts with translations of songs are done according to *Stevan Stojanović Mokranjac – Complete Works*, Volume 1: *Secular Music I* and Volume 2: *Secular Music II*, Muzičko-izdavačko preduzeće "Nota" i Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Knjaževac – Beograd, 1992 and 1994.

Милан Бајшански и
Михаило Вукграбовић,
фотографија снимљена
26. маја 1932. године

СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ (1856–1914) рођен је у Неготину, од петог разреда гимназије је у Београду (1870), у Београдско певачко друштво (БПД) долази већ од 1873, да би његов редовни члан постао 1875. године. БПД се потом труди да му обезбеди помоћ за усавршавање у иностранству. Касније добија и државну стипендију. После студија на Конзерваторијуму у Минхену (1879–1883) код Е. Сакса, часова класичне вокалне полифоније у Риму (1885) код експерта за рану музику А. Паризотија и студија на Конзерваторијуму у Лајпцигу (1885–1887) код С. Јадасона и К. Рајнекеа, Мокрањац је постављен за сталног диригента БПД-а (1887). На том месту остао је до почетка Првог светског рата и избеглиштва у Скопље, где је преминуо 16/29. септембра 1914. године. Са овим Хором остварио је бројна концертна гостовања и турнеје у иностранству током деведесетих година XIX и у првој деценији XX века (Скопље, Солун, Атина, Софија, Пловдив, Цариград, Будимпешта, Петроград, Москва, Нижњи Новгород, Кијев, Берлин, Дрезден, Лајпциг, Цетиње, Сарајево, Мостар, Сплит, Шибеник, Задар, Ријека, Трст, Загреб) .

Мокрањац је своје свестране и плодне музичке активности развијао у оквиру БПД-а, али и изван ове институције. Као композитор, диригент, музички педагог, фолклориста, виолончелиста и организатор, он је постављао темеље српске музике у различитим областима, остварујући вишеструку модернизаторску улогу у контексту националне културе. Био је члан и један

од оснивача првог гудачког квартета у Србији (1889) и главна личност у оснивању Српске музичке школе (1899, данас Музичка школа *Мокрањац*) у којој је деловао као дугогодишњи професор и директор. Налазећи се испрва у окриљу БПД-а, то је била прва музичко-педагошка установа у Србији која је успела да оствари континуирани рад. Мокрањац је учествовао у оснивању Савеза српских певачких друштава, делујући као члан Управног одбора (1905) и председник Савеза (1906). Био је први председник Удружења српских музичара (1907), у чијем оснивању је такође учествовао. Његово педагошко деловање укључивало је, између осталог, и рад у Богословији *Св. Саве* (1901–1914), у којој је модернизовао наставу црквеног појања. Био је пионир етномузикологије у Србији. Његов мелографски рад обухватао је записивање традиционалне народне музике и црквеног појања. На врхунцу своје каријере укључио се у рад Етнографског одбора Српске краљевске академије, а за дописног члана Академије изабран је 1906. године.

Готово целокупни Мокрањчев опус припада области хорске *a cappella* музике. Уз петнаест руковетних циклуса, значајна дела световне хорске музике су *Приморски најџеви* и *Козар*, затим неколико турских и румунских песама, циклуси мађарских и руских песама. Велики део његовог ствараштва припада православној духовној музици, већим делом заснованој на традиционалним напевима српског црквеног појања. Дела попут Литургије, Опела,

Акатиста, Три статије, Две песме на Велики петак, квалитативно су упоредива са његовим најбољим световним композицијама. Међу делима која не припадају сфери хорског стваралаштва истичу се музика за комад *Ивкова слава*, соло песме *Лем Егим* и *Три јунака*, пет fuga за гудачке инструменте.

Мокрањац се у свом стваралаштву ослањао на широко прихваћене, архетипске елементе музичког класицизма и романтизма, који су већ били уграђени у локално уметничко наслеђе. Истовремено, кроз фокусирање на ритмичко-мелодијске и хармонске особености фолклорне музике ти елементи израстали су у засебан стилски идиом, који је међу Мокрањчевим савременицима и настављачима усвајан као полазна тачка у даљој изградњи националне музике.

ХОР РАДИО ТЕЛЕВИЗИЈЕ БЕОГРАД (прво Хор Радио Београда, данас Хор Радио Телевизије Србије) основан је под вођством Милана Бајшанског 1937, када је радио до почетка рата 1941. године. У том раном периоду ансамбл је углавном био посвећен извођењу националног репертара, посебно дела Стевана Мокрањца. Захваљујући залагању Михаила Вукдраговића реорганизован је 1944. године, поново на челу са Бајшанским, а затим са Светоликом Пашћаном (1946–1949). Дуг период под вођством Боривоја Симића (1948–1980) представљао је време уметничког развоја и унапређења Хора, који је постао један од најбољих ансамбала у

земљи и шире. Репертоар је обогаћен и знатно проширен, тако да је хор почео да изводи многа дела, од ренесансних до савремених остварења, остварујући и иностране концерте у Пољској, Чехословачкој, Мађарској, Румунији, Бугарској, Турској, Француској, Великој Британији, Немачкој, Совјетском Савезу и другим земљама. Заједно са Симфонијским оркестром Радио Телевизије Хор је учествовао у изведбама бројних вокално-инструменталних опуса.

Успешан и плодан рад Хора наставио се под вођством Младена Јагушта, Владимира Крањчевића и садашњег диригента Божана Суђића.

Међу највреднијим гостовањима Хора издвајају се: извођење *Рајној реквијема* Бенцамина Бритна у Риму (1987), са Хором и Оркестром Академије Св. Ђеђилија и Мстиславом Ростроповичем као диригентом; интерпретација Вагнеровог *Парсифала* са Оркестром Позоришта Св. Карло и диригентом Густавом Куном у Напуљу (1989); два гостовања у Шпанији (1898; 1991), где је Хор извео два значајна дела Јохана Себастијана Баха – *Божјињи ораторијум* и *Пасију јо Мајерју* – заједно са Оркестром Радио Телевизије Србије.

Хор Радио Телевизије Србије добитник је многих признања, међу којима су Октобарска награда града Београда (1982) за извођење опуса Стевана Стојановића Мокрањца, Златни Беочуг (1989) за унапређење културе и уметности града Београда, те иста на-

града додељена Хору и Симфонијском оркестру Радио Телевизије Србије (2007) за трајни допринос култури главног града.

МИХАИЛО ВУКДРАГОВИЋ (1900–1986), композитор и диригент, учио је музику код Милоја Милојевића у Српској музичкој школи у Београду, завршио је студије композиције код Карела Болеслава Јирака и Вићеслава Новака, као и дириговање код Вацлава Талиха на Конзерваторијуму у Прагу.

Од повратка у Београд 1927. године био је наставник у Музичкој школи *Сџанковић* и вођа Хора и Оркестра Музичког друштва *Сџанковић*. Развио је богату активност у Радио Београду, као шеф Музичког програма и шеф Оркестра (1937–1940; 1944–1948). Такође, био је професор дириговања (1940–1973) и ректор (1947–1952) Музичке академије у Београду, као и први ректор Универзитета уметности у Београду (1957–1959). Изабран је за дописног (1950) и редовног (1961) члана Српске академије наука и уметности. Његове друге активности укључивале су диригентска гостовања у земљи и иностранству, повремено бављење музичком критиком и огроман рад на промовисању аматерског хорског певања, уз ангажовање у музичким и друштвеним организацијама попут Савеза композитора Југославије (генерални секретар 1953–1962), Савеза културно-просветних друштава Србије (председник 1948–1956), Савеза музичких друштава Србије (председник 1956).

Вукдраговићев композиторски опус припада умереном модернизму, осцилујући између романтизма и импресионизма, са одређеним експресионистичким акцентима, често инспирисан музичким фолклором. Међу његовим делима издвајају се *Симфонијска медитација* (1938), симфонијска поема *Пуш у победу* (1944), два гудачка квартета (1925; 1944), три кантате (*Везиља слободе*, 1947; *Светили њрбови*, 1954; *Србија*, 1961), соло песме и циклус соло песама са камерним оркестром *Вокална лирика*, хорови, музика за позориште, филмска музика.

Добитник је многих признања за композиторско стваралаштво и организациони рад (нпр. Вукова награда, Орден рада са црвеном звездом).

МИЛАН БАЈШАНСКИ (1903–1980), композитор и диригент, био је ђак Српске музичке школе у Београду. Радио је као професор Музичке школе *Смиљковић* (1930–1945) и био је главни тајник Јужнословенског певачког савеза (1936). Деловао је као диригент аматерских хорова (*Карађорђе*, *Абрашевић*, *Бранко Цвјетковић*, *Иво Лола Рибар* итд). Био оснивач и диригент Хора Радио Београда (1937–1941; 1944–46, 1948–51), изводећи премијерно многа дела српских композитора. После Другог светског рата био је на челу Хора Београдске опере (1954–1963), када је остварио многа успешна инострана гостовања, снимајући и за продукцијске куће *Decca* and *Pathe Marconi*.

Основао је хор Београдски мадригалисти (1951), којим је руководио до 1963. Уз националну музику и посебно духовна дела српских и иностраних композитора, репертоар овог ансамбла био је испуњен ренесансним мадригалима и мотетима и делима енглеских, француских, италијанских и немачких барокних мајстора.

Као комозитор, Бајшански је углавном стварао хорску музику инспирисану фолклором (нпр. Циклус јужнословенских пејама, *Мала свиџа*, *Усџаванка*, *Слуџа Јернеј*). У његова друга дела спадају Две игре за клавир, *Пасџирска* за соло виолину, соло песме *Мајка ме је родила*, Бугарске песме итд.

Бајшански је писао и музичке приказе и критике (*Звук*, *Св. Цецилија*, *Пуџеви*, *Покреџ*, *Самоуџрава*). Као стручњак за националну хорску музику, он је са композитором Миленком Живковићем редиговао и објавио све руковети и *Приморске најјеве* Стевана Мокрањца (1957).

БОРИВОЈЕ СИМИЋ (1920–2001), диригент и композитор, студирао је компоновање код Станојла Рајичића и дириговање код Михаила Вукдраговића на Музичкој академији у Београду. Био је диригент хора *Иво Лола Рибa*, и диригент Хора Радио Телевизије Београд (1948–1980), наступајући и са Оркестром Радио Телевизије Београда. Био је председник Удружења композитора Србије (1965–1967).

Симић је остварио бројна гостовања и концертне турнеје у иностранству (Италија, Румунија, Француска, Немачка, Швајцарска, Аустрија, Совјетски Савез итд) и учествовао је на многим фестивалима (нпр. *Мокрањчеви дани*, БЕМУС, *Охридско лето*, *Дубровачке летње ијре*, Музички фестивал у Ланголену).

Премијерно је извео велики број дела. Био је признат интерпретатор музике српских и композитора бивше Југославије (нпр. Мокрањчев опус, *Четири духовна стиха* Марка Тајчевића, *Симфонија Оријентиа* Јосипа Славенског, *Песме простора* Љубице Марић, *Смрт Стефана Дечанског* Енрика Јосифа), али и дела са светског репертоара (Бахов *Матиника*, Реквијем Моцарта и Вердија, *Свадба* Стравинског, *Пасија* Ђо Луки Пендерецког итд).

У Симићевим делима сусрећу се хармонски и други звучни елементи романтизма и савременијег израза, често са инспирацијом музичким фолклором и применом елемената цеза. Написао је кратку концертну увертуру *Movimento Dinamico*, Гудачки квартет, клавирска дела (*Sonatina*; Варијације), бројне хорске композиције (две руковети, Пет истарских песама, Три старе енглеске песме, Два црначка спиритуала, Пет америчких народних песама) и велики број музичких партитура за филмове и позоришне представе.

Симић је добитник Октобарске награде града Београда (1959), Златне Арене у Пули за филмску музику (1958) и бројних признања за диригентски рад.

ЗЛАТАН ВАУДА (1923–2010), диригент и композитор, студирао је композицију код Марка Тајчевића на Музичкој академији у Београду. Од 1964. посећивао је мајсторске курсеве Ханса Сваровског у Бечу. Дуже од три деценије био је диригент Дечјег хора Радио Телевизије Београд (1953–1987). Радио је и као продуцент и архивар у оквиру Радио Београда и као члан жирија хорских и других конкурса и такмичења (конкурси Радио Београда, Удружења композитора Србије, Такмичење хорова за Би-Би-Си итд). Као члан бројних организација и покретач нових метода рада у музичкој педагогији развијао је различите активности посвећене музичком образовању деце. На месту председника Одбора за Музичке игре пионира у Београду годинама се залагао за унапређење музичког стваралаштва за децу.

Под вођством Вауде, Дечји хор је стекао искуство у извођењу разноврсног репертоара. Учествовао је у многим великим вокално-инструменталних делима (Бахова *Пасија њо Маџеју*, Бритнов *Рајни реквијем*, *Пасија њо Луки Пендерецког*, Осма симфонија Малера, Берлиозово *Проклејство Фауста*, Друга симфонија Бруна Бјелинског итд), остварио је бројне концерте у бившој Југославији и у иностранству (нпр. у Дубровнику, Шибенику, Дизелдорфу, Будимпешти, Паризу) и подстакао је процват савремене музичке литературе за децу.

Ваудино композиторско стваралаштво обухвата дечју оперу *Јежева кућица* и бројне соло песме и хорова за децу, дела за кла-

ринет (*Sonata brevis* за кларинет и клавир, Концерт за кларинет и камерни оркестар), Гудачки квартет, Сонатину за клавир и друга дела. За свој рад Вауда је примио преко педесет јавних признања.

МЛАДЕН ЈАГУШТ (1924), диригент и сликар, студирао је на Музичкој академији у Загребу, где је дипломирао у класи Фридриха Цауна (1949), тада истакнутог диригента Загребачке филхармоније. У Хору и Оркестру Радио Загреба и у загребачкој Опери био је ангажован као корепетитор и диригент. Од 1956. године живи у Београду, радећи као диригент Хора и Оркестра Југословенске народне армије, као диригент и директор Опере Српског народног позоришта у Новом Саду (1965–1970) и као шеф-диригент Хора и Симфонијског оркестра Радио Телевизије Београд до пензионисања 1984. године. Такође, био је ангажован као ванредни професор и диригент студенског хора и оркестра Академије уметности у Новом Саду.

Током своје богате каријере наступао је у готово свим центрима Србије и бивше Југославије, учествовао је на фестивалима (БЕМУС, НОМУС, *Дубровачке леиџне иџре*, *Охридско леиџо*, *Мокраџчеви дани* итд) и остварио је гостовања у готово свим европским земљама, у Канади и на Куби.

Његов репертоар обухвата хорску музику, симфонијска, вокално-инструментална и сценска музичка дела, од барока до савремене музике. Извео је дела Стевана Мокрањца, Стевана Хри-

стића, Марка Тајчевића, као и млађих аутора попут Александра Обрадовића, Милана Ристића, Станојла Рајичића, Василија Мокрањца, Љубице Марић и других аутора, многа од њих и премијерно.

Јагушт је примио многа признања за свој рад (нпр. Награда за животно дело Удружења српских уметника, награде Удружења композитора Југославије и Удружења композитора Србије, Октобарска награда града Београда, Октобарска награда града Новог Сада, Вукова награда).

STEVAN STOJANOVIĆ MOKRANJAC (1856–1914) was born in Negotin and lived in Belgrade from his fifth grade (1870). He joined the Belgrade Choral Society (BCS) in 1873, becoming a regular member as early as 1875. The Society subsequently endeavoured to secure the funds that he needed to train abroad and he later received a state scholarship. After his studies with E. Sachs at the Munich Conservatory (1879–83), he took private lessons in vocal polyphony with A. Parisotti in Rome and also studied with S. Jadassohn and C. Reinecke at the Leipzig Conservatory (1885–1887). Mokranjac then became the conductor of the BCS (1887) and held that position until the beginning of the First World War when he took refuge in Skopje, where he died on the 29th (Julian calendar) of September 1914. Together with the Choir, he made numerous guest appearances and concert tours abroad during the 1890's and in the first decade of the 20th century (Skopje, Thesaloniki, Athens, Sofia, Plovdiv, Istanbul, Budapest, St. Petersburg, Moscow, Nizny Novgorod, Kiev, Berlin, Dresden, Leipzig, Cetinje, Sarajevo, Mostar, Split, Šibenik, Zadar, Rijeka, Trieste, Zagreb etc.).

Mokranjac developed his versatile and fruitful musical activities both with the BCS, and independently of it. As a composer, conductor, music pedagogue, folklorist and cellist, Mokranjac laid the foundation for Serbian music to develop in many domains, playing a multiple modernising role in the context of national musical culture. Mokranjac founded and performed in the first string quartet ensemble.

ble to appear in Serbia (1889), as well as the first Serbian Musical School (1899, today the Musical School *Mokranjac*), of which he was the first director. He was involved in the foundation of the Union of Serbian Choral Societies, acting as a member of its Steering Committee (1905) and as its president (1906), and he helped form the Union of Serbian Musicians (1907) and was its first president. His educational work included a position in the Theological Seminary of St. Sava in Belgrade (1901–1914), where he modernised the teaching of church chants. He recorded traditional folk melodies and Serbian Orthodox church chants, laying the foundations for ethnomusicology in Serbia. At the height of his career he was involved in the work of the Ethnography Board of the Serbian Royal Academy. He became an associate member of the Serbian Royal Academy in 1906.

Mokranjac's opus almost entirely belongs to the sphere of choral *a cappella* music. Aside from his fifteen Garland cycles, his important secular choral works include *Coastal Tunes*, *Goatherd*, several Turkish and Romanian songs along with Hungarian and Russian song cycles. A huge part of his opus belongs to Orthodox religious music, based largely on the traditional chanting heard in Serbian churches. This includes his Liturgy, Requiem, Akathist, Two Songs for Good Friday, and other works comparable in quality to his best secular compositions. Among his works not belonging to the choral sphere are the music for the play *Ivko's Saint's Day*, the solo songs *Lem Edim* and *Three Heroes* and five fugues written for string instruments.

Mokranjac relied on widely accepted archetypes from classicism and romanticism, already incorporated into the local artistic heritage. However, by focusing on the rhythmic and tonal peculiarities of folk music he created a distinctive stylistic variant of those archetypes, perceived by many of his contemporaries as the starting point for the further development of national music.

THE RADIO TELEVISION BELGRADE CHOIR (first Radio Belgrade Choir, today Radio Television of Serbia Choir) was established by Milan Bajšanski in 1937, and continued until the outbreak of war in 1941. During these first years, the ensemble was mainly dedicated to the performance of the national music repertoire, especially the works of Stevan Mokranjac. Thanks to the efforts of Mihailo Vukdragović, it was reorganised in 1944 and again headed by Bajšanski and then by Svetolik Pašćan (1946–1949). The long period under the leadership of Borivoje Šimić (1948–1980) was a time of artistic development and improvement for the choir which became one of the best ensembles in the ex-Yugoslavia and beyond. Its repertoire was enriched and expanded such that it started to perform a wide variety of compositions ranging from the Renaissance to contemporary works, performing at concerts in Poland, Czechoslovakia, Hungary, Romania, Bulgaria, Turkey, France, Great Britain, Germany, Soviet Union and elsewhere. Together with the Radio Television Symphony Orchestra, the choir participated in the performances of a large number of vocal-instrumental works.

The successful and fruitful work of the Choir was continued under the leadership of Mladen Jagušt and Vladimir Kranjčević and also under the present conductor Bojan Sudić.

Among the Choir's most notable guest performances are: Benjamin Britten's *War Requiem* in Rome (1987), with the Choir and Orchestra of St. Cecilia Academy with Mstislav Rostropovich conducting; an interpretation of Wagner's *Parsifal* with the Teatro San Carlo Orchestra and conductor Gustav Kuhn, in Naples (1989) and two guest performances in Spain with the Radio Television of Serbia Symphony Orchestra (1989 and 1991), where the Choir performed the two most prominent works of Johan Sebastian Bach – *Christmas Oratorio* and *St. Mathew Passion*.

Among various prizes awarded to the Choir are an October Award of Belgrade for the performance of Stevan Mokranjac's opus (1982), a Gold Chain Award for the advancement of Belgrade culture and art (1989) and again in 2007 given to both the Radio Television of Serbia Choir and Orchestra for their permanent contribution to the culture of the capital.

MIHAILO VUKDRAGOVIĆ (1900–1986), composer and conductor, studied music with Miloje Milojević at the Serbian Musical School in Belgrade, and completed his studies of compositions with Karel Boleslav Jirák and Vítězslav Novák as well as conducting with Václav Talich at the Prague Conservatory. After his return to Belgrade in

1927, he was a teacher at the Musical School *Stanković* and the head of both the choir and orchestra of the Musical Society *Stanković*. He developed versatile activities at Radio Belgrade, being the leader of its musical programme and the head of its orchestra (1937–1940; 1944–1948). In addition he held the positions of professor of conducting (1940–1973) and Rector (1947–1952) of the Belgrade Academy of Music, as well as the first Rector of the University of Arts in Belgrade (1957–1959). He was elected a corresponding (1950) and full (1961) member of the Serbian Academy of Sciences and Arts. His other activities included guest conducting at home and abroad, occasional musical criticism and extensive work in promoting amateur choral singing, with engagements in music and social organisation with the Union of Yugoslav Composers (General Secretary, 1953–1962), the Union of Cultural and Educational Societies of Serbia (President, 1948–1956) and the Union of Musical Societies of Serbia (President, 1956). Vukdragović's musical opus mostly reflects moderated Modernism, oscillating between romanticism and impressionism, with some expressionistic accents and is frequently inspired by folk music. His works include *Symphonic meditation* (1938), the symphonic poem *The Path to Victory* (1944), two string quartets (1925; 1944), three cantatas (*Embroidery of Freedom*, 1947; *Bright Graves*, 1954; *Serbia*, 1961), solo songs and a song cycle with the orchestra *Vocal Lyric*, choir music, music for the theatre and film scores etc.

He was the winner of many prizes for his composing and organising activities (e.g. the Vuk Award, Order of Labour with Red Star).

MILAN BAJŠANSKI (1903–1980), composer and conductor, studied at the Serbian Musical School in Belgrade. He was a professor at the Musical School *Stanković* (1930–1945) and acted as General Secretary of the South Slavic Choral Union (1936). He worked as a conductor with amateur choirs (*Karađorđe*, *Abrašević*, *Branko Cvetković*, *Ivo Lola Ribar* etc.). Bajšanski was the founder and conductor of the Radio Belgrade Choir (1937–1941; 1944–46, 1948–51), during which time he premiered many works of national composers. After the Second World War he headed the Belgrade Opera Choir (1945–1963) and made successful guest appearances abroad, recording for *Decca* and *Pathé Marconi*.

He established The Belgrade Madrigal Choir (1951) which he led until 1963. In addition to national music and especially the sacral works of composers from both Serbia and abroad, the repertoire of this ensemble was filled with Renaissance madrigals and motets as well as works of the masters of English, French, Italian and German Baroque.

As a composer, Bajšanski mainly wrote choral music inspired by folklore (e.g. *The Cycle of South Slav Folk Songs*, *Little Suite*, *Lullaby*, and *Servant Jernej*). His other works include *Two Dances* for piano, *Shepherd* for violin solo and the solo songs *Mother gave birth to me*, *Bulgarian Songs* etc.

Bajšanski also wrote musical reviews and critiques (*Zvuk, Sv. Cecilija, Putevi, Pokret, Samouprava*). As an expert of national choral music, together with the composer Milenko Živković, he prepared an edition of all the Garlands and the *Coastal Tunes* of Stevan Mokranjac (1957).

BORIVOJE SIMIĆ (1920–2001), conductor and composer, studied composition with Stanojlo Rajičić, and conducting with Mihailo Vukdragović at the Belgrade Academy of Music. He was conductor of the *Ivo Lola Ribar* Choir, and conductor of the Radio Television Belgrade Choir (1948–1980), also performing with the Radio Television Belgrade Symphony Orchestra. He also held the position of President of the Serbian Composers Association (1965–1967).

Simić made many guest appearances and concert tours abroad (Italy, Romania, France, Germany, Switzerland, Austria, Soviet Union etc.) and took part in numerous festivals (e.g. Mokranjac's Days, BE-MUS, Ohrid Summer Festival, Dubrovnik Summer Festival, Llangollen Music Festival).

He also performed numerous premieres. He was a recognised interpreter of Serbian and ex-Yugoslav composers' works (e.g. Mokranjac's opus, *Four Sacral Verses* by Marko Tajčević, *Symphony of the Orient* by Josip Slavenski, *Songs of Space* by Ljubica Marić, *Death of Stefan Dečanski* by Enriko Josif etc.) as well as of an international repertoire (e.g. Bach's Magnificat, Requiems by Mozart and

Verdi, Stravinsky's *Les Noces* and Penderecky's *St. Luke Passion*).

In the compositions of Simić there is a blending of the harmonic and other elements of romanticism and contemporary expression, with frequent inspiration from musical folklore together with the application of elements of jazz. He has written a concise concerto overture *Movimento Dinamico* as well as The String Quartet, piano music (Sonatina; Variations), numerous choral pieces (two Garlands, Five Istria Songs, Three Old English Songs, Two Negro Spirituals and Five American Folk Songs), and a large number of film and theatre scores.

Simić was awarded an October Award of Belgrade (1959) and a Golden Arena in Pula for his film music (1958), together with many other recognitions for his choir conducting.

ZLATAN VAUDA (1923–2010), conductor and composer, studied composition with Marko Tajčević at the Belgrade Academy of Music. From 1964 he attended the training courses of Hans Swarowsky in Vienna. For over three decades he was conductor of the Radio Television Belgrade Children's Choir (1953–1987). He acted as a producer and archivist at Radio Belgrade and a jury member of choral, and other contests and competitions (contests of Radio Belgrade, of the Association of Serbian Composers and of the BBC Choral Competition etc.). He developed various activities dedicated to children's musical education, being a member of various organisations and the initiator of new musical pedagogy working methods. As the Presi-

dent of the Board of Musical Games for Young Pioneers in Belgrade he worked for years on improving musical creation for children.

Under Vauda's hand, the Children's Choir gained experience in the performance of a wide repertoire, participated in many huge vocal-instrumental works (Bach's *St Matthew Passion*, Britten's *War Requiem*, Penderecky's *St. Luke Passion*, Symphony No. 8 by Mahler, Berlioz's *La damnation de Faust*, Symphony No. 2 by Bruno Bjelinski etc) and performed numerous concerts in ex-Yugoslavia and abroad (e.g. Dubrovnik, Šibenik, Düsseldorf, Budapest, Paris), also initiating the flourish of contemporary art music literature for children.

Vauda's compositional works include the children's opera *The Hedgehog's House* and numerous children's solo songs and choruses, pieces for clarinet (*Sonata brevis* for clarinet and piano, Concerto for clarinet and chamber orchestra), String Quartet and Sonatina for piano. Vauda received over fifty awards for his work.

MLADEN JAGUŠT (1924), conductor and painter, studied at the Music Academy in Zagreb, where he graduated from the class of Friedrich Zaun (1949), the then most prominent conductor of the Zagreb Philharmonic Orchestra. He was engaged in the Radio Zagreb Choir and Orchestra and in the Zagreb Opera as an accompanist and conductor. Since 1956 he has been in Belgrade, and worked as a conductor of the Art Ensemble of The Yugoslav People's Army Choir and Orchestra, as the leading conductor and director of the Opera House

of the Serbian National Theatre in Novi Sad (1965–1970) and the Chief Conductor of the Radio Television Belgrade Choir and Symphony Orchestra until his retirement in 1984. He also worked as an associate professor and conductor of the student choir and symphony orchestra in the Academy of Arts in Novi Sad.

During his rich career he performed in all the musical centres of Serbia and ex-Yugoslavia, participated in many festivals (BEMUS, NOMUS, Dubrovnik Summer Festival, Ohrid Summer Festival, Days of Mokranjac), and made guest appearances in almost all the European countries, as well as in Canada, Cuba, etc.

His repertoire includes choir music, chamber, symphonic, vocal-instrumental and stage musical works, ranging from the Baroque era to contemporary music. He interpreted the works of Stevan Mokranjac, Stevan Hristić and Marko Tajčević, Aleksandar Obradović, Milan Ristić, Stanojlo Rajičić, Vasilije Mokranjac, Ljubica Marić and others, many of them for the first time.

Jagušt has received many awards for his work (e. g. Award for Lifetime Achievement of The Serbian Music Artists' Association; awards from The Yugoslav Composers Association and The Serbian Composers Association, October Awards of Belgrade, October Award of Novi Sad and Vuk's Award).

*Уручење Плакете Народної Ђозоришћиа у БеоЂраду
дирићенту Младену Јајушћу, 22. новембра 2011. године ►*

Гладен Јо

46
Мокрањчеви
дани

*Хор Радио Телевизије Србије и дириџент Младен Јакушић
на фестивалу Мокрањчеви дани 2011. године*

Издавачи / Publishers
Музиколошки институт САНУ / Institute of Musicology SASA
Радиодифузна установа Радио Телевизије Србије – Радио Београд /
Serbian Broadcasting Corporation, Radio Television Serbia – Radio Belgrade

За издаваче / For publishers
Мелиџа Милин, директор Музиколошког института САНУ /
Melita Milin, Director of the Institute of Musicology SASA
Душан Радуловић, директора Радио Београда /
Đišan Radulović, Director of Radio Belgrade

Уредник / Editor
Мелиџа Милин / *Melita Milin*

Одабир снимака и приређивање програмске књижице /
Recordings selected and textbook prepared by
Биљана Милановић / *Biljana Milanović*

Превод текстова на енглески / English translation by
Александра Калкаџ / *Aleksandra Calcutt*

Лектура енглеског језика / English language editing by
Дејвид Калкаџ / *David Calcutt*

Координатор пројекта / Project-Coordinator
Александра Паладин / *Aleksandra Paladin*

Дизајнер звука / Recording Engineer
Зоран Маринковић / *Zoran Marinković*

Технички уредник / Technical Editor
Горан Јањић / Goran Janjić

Дизајн корица / Cover Design
Александра Доловић / Aleksandra Dolović

Производња дискова / CDs printed by
General Disc Technology

Штампа / Printed by
Скрипта интернационал / Skripta Internacional

Допринос пројекту / Project contributors
Саша Ковачевић, извршни директор програмских служби РБ /
Saša Kovačević, Executive Director of the RB programme departments
Зоран Марковић, шеф Фонотеке РБ /
Zoran Marković, Manager of the RB Phono-archives
Виолеџа Кљајић и *Бранко Сажућ*, фонотекари /
Violeta Kljajić and *Branko Sajić*, Librarians of the RB Phono-archives
Драјана Виденовић, секретар Радио Београда /
Dragana Videnović, Secretary of RB
Документација Радио Београда / Documentation of Radio Belgrade
Програмски архив Радио Београда / Radio Belgrade Programme archives

ЦИП